

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE 3-6 YAŞ ÇOCUKLARININ
SOSYAL DUYGUSAL SAĞLAMLIK VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ
DURUMLARININ İNCELENMESİNDE OKUL ÖNCESİ
ÖĞRETMENLERİ VE EBEVEYNLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

Merve TAŞTÜNER

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Semiha Füsun AKDAĞ AYCIBİN

İSTANBUL-2021

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE 3-6 YAŞ ÇOCUKLARININ
SOSYAL DUYGUSAL SAĞLAMLIK VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ
DURUMLARININ İNCELENMESİNDE OKUL ÖNCESİ
ÖĞRETMENLERİ VE EBEVEYNLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

Merve TAŞTÜNER

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Semiha Füsun AKDAĞ AYCİBİN

İSTANBUL-2021

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı; dünya genelinde etkisini gösteren Covid-19 pandemi sürecinde 3-6 yaş çocuklarının, okul öncesi öğretmenlerinin çalışmaya olan desteğiyle çocukların sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumları tespit edilip; ev ortamında ise ebeveynlerin desteğiyle çocukların kaygı durumları tespit edilip aralarındaki ilişkiyi incelemektir.

Çalışmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitimi, mesleki kıdemleri gibi kişisel verileri tespit edebilmek için araştırmacı sosyodemografik bilgi formu hazırlamıştır. Bununla beraber çocukların sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumlarını belirlemek için “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” ve okul öncesi dönem, ilk çocukluk ya da oyun dönemi olarak tabir edilen 3-6 yaş grubu çocuklarının kaygı seviyelerini tespit edebilmek amacıyla “Okul Öncesi Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin toplanması için katılımcılara Google Formlar yöntemiyle ulaşılmıştır. Ölçekler 01.06.2021-16.07.2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak Türkiye genelinde uygulanmıştır. Çalışmada, araştırmalarda kullanılmakta olan örnekleme yöntemlerinden tesadüfi olmayan “iradi örnekleme” yöntemine başvurulmuştur (Orhunbilge, 2000 s:9). Çalışma evrenini ve örneklemini araştırmaya gönüllü olarak katılan aktif olarak görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenlerinin ele alarak doldurdıkları 3-6 yaş grubu çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Çalışmaya toplam 150 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri katılmış ancak toplam 120 çocuğun ebeveyni ve okul öncesi öğretmenleri araştırmaya dahil edilmiştir.

“Anahtar Kelimeler:” Covid-19 pandemisi, sosyal duygusal sağlamlık, psikolojik iyi oluş, kaygı, 3-6 yaş.

ABSTRACT

THE VIEWS OF PRESCHOOL TEACHERS AND PARENTS ON THE EXAMINATION OF SOCIAL EMOTIONAL AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING STATUS OF 3-6 YEARS OLD CHILDREN DURING THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS

The general purpose of this research; during the Covid-19 pandemic, which has an impact worldwide, the social emotional resilience and psychological well-being of children aged 3-6 were determined with the support of preschool teachers; In the home environment, with the support of parents, the anxiety levels of children are determined and the relationship between them is examined.

Relational screening method was used in the study. In order to determine the personal data such as gender, age, education, professional seniority of the participants, the researcher prepared a sociodemographic information form. In addition, to determine the social emotional resilience and psychological well-being of children, the "Social Emotional Well-Being and Psychological Resilience Scale for Preschool Children (PERIK)" and the preschool period, the first childhood or the play period of the children aged 3-6 "Preschool Anxiety Scale" was used to determine anxiety levels. For data collection, the participants were reached through the Google Forms method. The scales were applied online between 01.06.2021 and 16.07.2021 throughout Turkey. In the study, non-random sampling method, which is one of the sampling methods used in the research, was used (Orhunbilge, 2000 p:9). The study sample consists of pre-school teachers who voluntarily participated in the research and the parents of children in the 3-6 age group, filled by pre-school teachers. A total of 150 children's parents and teachers participated in the study, but a total of 120 children's parents and preschool teachers were included in the study.

“Keywords:” Covid-19 pandemic, social emotional resilience, psychological well-being, anxiety, 3-6 years.

TEŞEKKÜR

Tez dönemim boyunca bilgi, birikim, fikir ve önerileriyle bana yol gösteren değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Semiha Füsun AKDAĞ AYCİBİN'e teşekkür ederim.

Tezimin örneklem grubunu oluşturan ve gönüllü katılım sağlayan değerli okul öncesi öğretmenlerine ve sevgili ebeveynlere saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve lisansüstü eğitim hayatımda ve tez sürecinde olmak üzere daima yanımda olan, her modum düştüğünde beni motive eden, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, sevgilerini her zaman hissettiğim; sevgili babam Orhan TAŞTÜNER'e, sevgili annem Sevinç TAŞTÜNER'e, sevgili kardeşim Metin TAŞTÜNER'e sonsuz teşekkür ederim.

Üniversite eğitim hayatım boyunca ve tez sürecinde beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, her zaman yapabileceklerim yönünde beni motive eden, moral veren, neşeli konuşmalarıyla hiçbir zaman benden desteğini esirgemeyen, erkek arkadaşım Yunus EDİS'e teşekkür ederim.

Bu süreçte ne zaman bunalsam her zaman beni motive edecek farklı cümleler bulup, desteğini benden bir an olsun esirgemeyen lise yıllarının bana kazandırdığı canım arkadaşım İlayda İPEK'e ve Üsküdar Üniversitesinin bana kazandırdığı, üniversite hayatımız boyunca her anlamda birbirimizin yanında olduğumuz ve olmaya devam ettiğimiz, sevgili meslektaşım canım arkadaşım Hatice Gül GÜNEŞ'e teşekkür ederim.

Çalışmamın literatüre önemli katkılar sunmasını temenni ederim.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

Merve TAşTüNER

İmza

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
BEYAN FORMU.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLOLAR DİZİNİ.....	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	2
2.1. Gelişim Tanımı.....	2
2.2. Gelişim Alanları.....	3
2.2.1. Bilişsel (zihinsel) gelişim.....	3
2.2.2. Kişilik gelişimi.....	5
2.2.3. Duygusal- sosyal gelişim.....	8
2.3. 3-6 Yaş Dönemi Çocuğunun Gelişimi.....	10
2.3.1. 3-6 yaş döneminin önemi.....	11
2.3.2. 3-6 yaş çocuğunun gelişimsel özellikleri.....	12
2.4. Pandemi ile İlgili Genel Bilgiler.....	14
2.4.1. Pandemi tanımı.....	14
2.4.2. Pandeminin özellikleri.....	14
2.4.3. Pandeminin etkileri.....	15
2.5. Covid-19 Pandemisi ve İnsanlar Üzerindeki Etkileri.....	16

2.5.1. Covid-19 pandemi sürecinde 3-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumları.....	17
2.5.2. Covid-19 pandemi sürecinde 3-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumlarının incelenmesinde öğretmen ve ebeveyn görüşlerinin önemi.....	18
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	19
3.1. Araştırmanın Amacı	19
3.2. Araştırmanın Alt Problemleri.....	19
3.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	20
3.4. Araştırmanın Önemi ve Tipi	21
3.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	21
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	22
3.7. Verilerin Toplanması.....	22
3.8. İstatistiksel Analiz.....	24
4. BULGULAR.....	25
4.1. Örneklemenin İncelenmesi.....	25
4.1.1. Sosyodemografik Özellikler.....	25
4.2. Ölçeklerin İncelenmesi.....	26
4.2.1. Ölçeklerin Normallik Dağılımları.....	26
4.2.2. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	27

4.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik	
Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler.....	28
4.4. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik	
Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Cinsiyet Arasındaki	
İlişkinin İncelenmesi.....	31
4.5. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik	
Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Yaş Arasındaki	
İlişkinin İncelenmesi.....	33
4.6. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik	
Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Eğitim Düzeyi Arasındaki	
İlişkinin İncelenmesi.....	35
4.7. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik	
Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Mesleki Kıdem Arasındaki	
İlişkinin İncelenmesi.....	37
4.8. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik	
Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Sınıfta Yer Alan Çocuk	
Sayısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	39
5. TARTIŞMA.....	41
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	51
7.KAYNAKLAR	
EKLER	

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 4.1 Örneklemeye Ait Tanımlayıcı İstatistik Bulgular.....	25
Tablo 4.2 Öğretmenlerin Sınıflarında Yer Alan Çocuk Sayısına İlişkin Bilgiler.....	26
Tablo 4.3 Ölçeklerin Normallik Testi Sonuçları.....	27
Tablo 4.4 Ölçeklerin Puan Ortalamaları ve Puan Aralıkları.....	28
Tablo 4.5 Ölçekler Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	29
Tablo 4.6 Öğretmenlerin Öğrencilerine Verdikleri Ölçek Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Ait t- Testi Sonuçları.....	32
Tablo 4.7 Velilerin Çocuklarına Verdikleri Ölçek Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Ait t-Testi Sonuçları.....	32
Tablo 4.8 Öğretmenlerin Öğrencilerine Verdikleri Ölçek Puanları ile Yaş Arasındaki İlişkiye Ait ANOVA Sonuçları.....	33
Tablo 4.9 Velilerin Çocuklarına Verdikleri Ölçek Puanları ile Yaş Arasındaki İlişkiye Ait .t-Testi Sonuçları.....	34
Tablo 4.10 Öğretmenlerin Öğrencilerine Verdikleri Ölçek Puanları ile Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkiye Ait ANOVA Sonuçları.....	35
Tablo 4.11 Velilerin Çocuklarına Verdikleri Ölçek Puanları ile Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkiye Ait ANOVA Sonuçları.....	36
Tablo 4.12 Öğretmenlerin Öğrencilerine Verdikleri Ölçek Puanları ile Mesleki Kıdem Arasındaki İlişkiye Ait ANOVA Sonuçları.....	37
Tablo 4.13 Öğretmenlerin Öğrencilerine Verdikleri Ölçek Puanlarının Sınıflarında Yer Alan Çocuk Sayısı ile Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	40

KISALTMALAR DİZİNİ

CoV: Korona virüs

MERS-CoV: Orta Doğu Solunum Sendromu

SARS-CoV: Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu (Zatürre)

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

PERİK: Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

SPSS: Statistical Package Program for Social Science

1. GİRİŞ

2019 yılının aralık ayı sonunda, Çin'in Wuhan kentinde önceden görülmemiş ve nedeni o an için tam olarak bilinmeyen bir solunum yolu hastalığı ortaya çıkmıştır. Çok hızlı bir şekilde durum pandemi boyutunu alarak hasta olanların sayısının artmasıyla beraber Dünya Sağlık Örgütü bu hastalığın yeni tip korona virüs olduğunu dünyaya duyurmuştur. Bununla beraber Çin dahil olmak üzere tüm dünyada acil durum ilan edilmiştir. Alınmaya başlanan önlemlerle beraber Yeni tip korona virüs hastalığı kısaltma olarak Covid-19 şeklinde belirlenmiştir (Serçemeli ve Kurnaz, 2020). Pandemiler, bilindiği gibi insan sağlığında her anlamda olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Fiziksel anlamda etkilenmelerle beraber toplum ruh sağlığı da oldukça önem teşkil etmektedir. Bununla beraber ele alınması gereken önemli durumlardan biri de toplum içerisindeki çocukların ruh sağlığıdır (Taylor, 2019).

Bu çalışmada ele alınan yaş grubu, kritik dönem olarak bilinen okul öncesi dönem 3-6 yaş grubu çocuklarıdır. 3-6 yaş grubundaki çocukların diğer dönemlere kıyasla kişilik gelişimlerinin oluşması, bu yaş döneminde ortaya çıkabilecek sorunların çocukların ileriki yaşamlarını etkilemesi anlamında oldukça önemli bir yaş grubudur. Covid-19 süreciyle bağlantılı olarak düşünülünce; kritik dönem olarak bilinen 3-6 yaş grubu çocuklarının hissettikleri kaygı, sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik olarak etkilenme durumları diğer bireylere göre tahmin edileceği gibi daha fazla ve farklıdır (Çaykuş ve Çaykuş, 2020). Bu nedenle pandemi sürecinin çocuklara olan etkisi durumunun incelenmesinde yarar vardır. Bu anlamda çocukların bu süreçten ne ölçüde etkilendiklerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Bu araştırmayla beraber; salgın sürecinin içerisinde bulunan ve okul öncesi grubu olan kritik dönem 3-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş ve kaygı durumlarının tespit edilerek literatüre katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Çocukların sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumlarını ve okul öncesi dönem çocuklarının kaygı seviyesini ölçen ölçeklerin sonuçlarının Türkiye'ye kazandırılması amaçlanmaktadır. Bununla beraber bu araştırma; benzer pandemi konularında yapılacak çalışmalara, çocukların bu süreç içerisinde verdikleri tepkinin en az indirgenmesi, en az olumsuz şekilde etkilenmelerinin sağlanması anlamında çözüm yolları için iyi birer anahtar olacağı umulmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Gelişim Tanımı

Gelişim kavramı, anne karnındaki dönemden başlayarak ömür boyu devam eden bir süreç olarak ele alınmaktadır. Gelişimin çok geniş bir zaman içerisinde ele alınmasıyla beraberinde pek çok kuram, yöntem ve çeşitli fikirler ortaya çıkmıştır. Bu sebeple gelişim uzmanları, sadece gelişim tanımını yapmak yerine gelişimin kavram ve ilkelerini, gelişim aşamalarındaki sıraları ve bununla beraber neden-sonuç ilişkileriyle gelişimsel değişimleri açıklamaya yönelmişlerdir.

Gelişim aşamalarına baktığımızda, uzun bir süre boyunca çocuklar, yetişkinlerin minyatürü olarak benimsenmiştir. Aralarındaki farklılığın ise sadece fiziksel özelliklerden kaynaklandığı görüşünü belirtmişler ve gelişim aşamalarından bahsetmişlerdir. Sonrasında Locke, bütün çocukların kendine özgü davranışlar sergilediğini, hiçbirinin yetişkinlerin minyatürü olmadığını ancak yetiştirme ve eğitim sayesinde yetişkin gibi davranacağını savunmuştur. Locke'a göre organizma doğuştan boş bir levha gibidir ve çocuğun beyinde gerçekleşen her şey de tamamen öğrenme ve tecrübe ile oluşmuştur. Daha önceden Plato, Descartes ve diğer filozoflar bireyin doğuştan getirdikleri özellikler üzerinde durmuşlardır Locke gelişimde bu özellikleri kabul eder ancak bunlara ek olarak çevrenin etkisi, bağ kurma, taklit, ödül ve ceza gibi pekiştiricilerle yani öğrenme ile de gelişimin oluştuğunu savunmaktadır. Bununla beraber Rousseau da Locke gibi bütün çocukların ayrı bir bireyler olduklarını kabul etmekle birlikte çocuğun boş bir levhadan oluşmadığını savunmaktadır. Rousseau, çocuğun kendine has duygu ve düşünce şemalarının olduğunu ve yaşamın gereklilikleri sebebiyle bunların zamanla değiştiğini, daha karmaşık ve farklı bir hale geldiğini ifade etmektedir. Bu nedenle de çocuk, doğası gereği her farklı aşamada farklı özellikler ve beceriler geliştirecektir, çevre çok da önemli değildir. Ancak bazı gelişim psikologları Rousseau'nun düşüncesinin tam tersine bireyin sosyal dünya ile etkileşim içinde ve bu dünya içinde kendi kendine geliştiğini ifade eder. Bu bütün temel kuramların amacı gelişimin doğasını anlatmaktır. Gelişim psikologları tarafından gelişimin doğal bir süreç olduğu ya da dış etkenlerin etkisi ile oluştuğu halen tartışma konusudur ve açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu çabalar neticesinde de gelişimde birtakım kavramlar ortaya

çıkıştır. Bunlar; gelişimde büyüme, olgunlaşma, hazırbulunuşluk, kritik dönem, gibi kavramlardır. (Yeşilyaprak, 2018 s: 31-32).

2.2. Gelişim Alanları

2.2.1. Bilişsel (zihinsel) gelişim

İşlem öncesi dönem, çocuklarda konuşma yetilerinin kazanılmasıyla başlamaktadır. Bu sebeple bu dönemde dil ve kavram gelişimi oldukça hızlı gerçekleşmektedir. Bununla beraber 3-6 yaş çocukları dil vasıtasıyla yeni semboller inşa ederler ve bu sembollerin simgeledikleri nesneler arasında anlam kurmaya başlarlar. Bir başka ifadeyle, bu süreçte çocuklar nesneler üzerinde de bir yandan zihinsel olarak düşünmeye başlarlar. Bu sebeple işlem öncesi dönem somut düşünceye hazırlık dönemi olarak da belirtilmektedir. İşlem öncesi döneminin son zamanlarına yaklaşıldığında çocuk, dili daha bilinçli bir şekilde kullanmaya başlamakta ve sorun çözmeye merkezli olarak bilişsel (zihinsel) aksiyonlar gösterebilmektedir.

Çocuk bu dönemde artık anlama, sınıflara ayırma, düzenleyip sorgulama zihinsel fonksiyonları daha düzenli ve yerine uygun olarak gerçekleştirebilir. Ancak bununla beraber parça ve bütün ilişkisini anlamakta zorlanmaktadırlar. Bunun sebebi parça ve bütün kavramlarını aynı anda düşünememeleridir. Yapılan bazı çalışmalarda, bu çocukların bu dönemde bütünü parçaya bölemedikleri ve sıralama kavramıyla bağlantı kuramadıkları tespit edilmiştir.

Piaget'e göre, bu dönemdeki çocuklar eğer bir nesnenin şekli değişirse o nesnenin özelliklerinin de örneğin kilosunun, sayısının ya da uzunluğunun da sabit kalacağını düşünmektedirler. Yani bu durum çocukların korunum gelişimlerinin kazanılmamış olduğunu göstermektedir. Çocuklarda korunum gelişimi, bir nesnenin şekli değişse bile o nesnenin özelliklerinin sabit kaldığını anlayabilmektir. Bu sabit kalma durumunu kavrayamayan çocuğa konuyla ilgili sorular sorulduğunda genellikle bu daha fazla ya da bu daha az gibi yanıtlar alınabilmektedir. Çocukların ancak yedi yaşından sonra korunum gelişimi kazandıklarına rastlanmıştır. Ayrıca bazı çalışmalarda, çocukların henüz yüksek seviyede bölümlendirme, düzenleme ve sorgulama yapamadıkları da tespit edilmiştir. Mesela; nesneleri şekillerine ya da niteliklerine göre bölümlendirebilirler. Ancak bu nesnelerin biçimleri ve renkleri arasında çok da fikir sahibi değillerdir. Problemlerin tek bir yönüne odaklanırlar ve

bu sebeple problemlerin diğer yönlerini de ihmal ederler. Sorun çözerken değişimler ya da aradaki basamaklar yerine nihai görüntü dikkatlerini çekmekte ve bunların sonucunda da problemleri çözmekte epey zorlanmaktadırlar. İşlem öncesi dönemde çocuğun düşünmesi, nesnelerde nihai görüntüye dikkat etmelerine bağlı olduğundan doğru orantılı mantık yürütemezler, kısacası bu sebeple de nesneler arasında bağlantı kuramamaktadırlar. Sorunları hayal güçleriyle çözmeye çalışmaktadırlar.

Sonuç olarak, 3-6 yaş çocukları izlenimleriyle yola çıkarlar ve bundan daha ileriye gidemezler. Bu dönemde çocuğun hayal dünyası olduğundan çok daha fazla geniştir ve gerçek hayat ile hayali durumları kolaylıkla ayırt edemezler. Bu sebeptendir ki onları, doğaüstü düşünce tarzları ve çeşitli hayal güçleriyle kendilerine hayali arkadaşlar oluşturduklarını ve bu hayali arkadaşlarıyla sohbet ederlerken görmek gözlemlenebilmektedir. Animistik düşünce şeklinde de görüldüğü gibi, çocuk cansız varlıklara canlılarda görülen vasıflar vererek benimser. Bununla beraber çocuk ruhsal yaşam ve gerçek dünya arasındaki farkları kavrayamaz (Özdemir ve diğerleri, 2012).

Bebeklik ve İlk Çocukluk Döneminde (0-36 ay) Gelişim kitabında ise Piaget'e göre bebeklik ve ilk çocukluk döneminde bilişsel gelişim başlığı altında İşlem Öncesi Dönem (3-6 yaş) 'a yönelik şu bilgiler verilmiştir;

Piaget, okul öncesi dönem grubu çocuklarının düşüncelerini incelemiş ve bu dönemi 'işlem öncesi düşünce' olarak isimlendirmiştir. Bununla beraber işlem öncesi dönem alt basamaklarından biri olan sembolik fonksiyonu önemseyerek bebeklikten ilk çocukluğa geçişten bu yana çocukların düşünce tarzlarının nasıl değişimler gösterdiğini incelemiştir. Bu dönemde çocuklar dünyayı sadece kendileriyle doğrudan ilişkilendirirler. Çocuk bu dönemde benmerkezcidir. Yani çocuğa göre dünyanın merkezi tamamen kendisidir ve bununla birlikte kendisinin bildiklerini de herkesin bildiğini ve gördüğünü düşünür. Aynı zamanda oyunları birbirlerine paralel devam etmekte, genellikle bireysel oynamakta ve bununla beraber oyunlarında monolog tarzı da göstermektedirler.

Bu dönemde çocukların yaşamı bilişsel olarak anlatmakta sembolik kognisyon yetenekleri egemendir. Piaget'e göre, çocukların okul öncesi senelerinde kazanabileceği en önemli gelişmelerden birisi sembolik düşüncedir. Sembolik

düşüncenin tanımı, hayali şeylerin yerine sembollerin kullanıldığı bir düşünce tarzıdır. Örneğin, dil sembolik bir kognisyonudur.

Çocuk, bebeklik döneminden ilk çocukluk yani oyun dönemine geçerken anlatım yeteneği kazanmaktadır. Nesnelerin ve olguların yerine geçen semboller bağlamında dilini kullanmaktadır ve bununla beraber sembolik düşünce çocuğun oyununda da gerçekleşmektedir (Bıçakçı ve Aral, 2013).

Bu dönemde çocuklarda animizm görülmektedir. Animizm, cansız nesnelerde canlılarda mevcut olan özellikleri görüp ona göre davranma durumudur. Mesela, bir çocuk oyuncak bebeğiyle sanki yanındaymış ve gerçek bir bebekmiş gibi konuşur. Bununla beraber bu dönemde çocukların örneğin oynadıkları oyuncak bir köpeğe nasıl davranıyorsa gerçek yaşamda gördükleri köpeğe de öyle davrandıkları görülmektedir. Ancak gerçek yaşamda gördükleri hayvanların yaşadıklarını ve canlarının acıyabileceğini düşünemezler.

Bunlara ek olarak çocuk, herhangi bir nesnenin yalnızca bir özelliği dikkatini çeker ve direkt olarak ona odaklanır. Bu özellik, ‘odaklaşma’ şeklinde isimlendirilmektedir. Örnek verilecek olursa, çocuk nesneleri sadece ağır hafif şeklinde bir özelliğe göre ayırır. Yani bu dönemdeki çocuklarda tek taraflı ve özelden özele mantık yürütme özelliği izlenmektedir. Mesela, her gün kahvaltıda süt içen bir çocuk, süt olmadığı zaman kahvaltı yapılamayacağını söylemektedir (Bıçakçı ve Aral, 2013).

2.2.2. Kişilik gelişimi

Kişilik tanımı; kişileri başka kişilerden farklı kılan, herhangi bir çelişme olmaksızın ve bununla birlikte istemli olarak gösterilen, bireyin kendisine has özelliklerinden oluşma durumu şeklinde ifade edilebilmektedir.

Bir kişinin onu tanımaya yardımcı olan bütün özelliklerini bilmek zordur ancak devamlı halde sık sık tekrarladığı bariz özellikleriyle, onun hakkında türlü kalıplar oluşturulabilmektedir. Örneğin, bu kişi rahat-kaygılı, meraklı-meraksız gibi. Bireylerin bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel yönleriyle çeşitli özellikler göstermeleri; onların huyları, duruşları, değer yargıları, bariz davranış tarzları ve bunun gibi özellikleri anlamında her bireyin farklılık göstermesi anlamına gelmektedir. Kişilerin kişilik özellikleri bulundukları sosyal yaşama ve fiziksel

yaşama bağlı olarak sosyal ve fiziksel çevresi içinde tutarlılık gösterebilmektedir ancak konu üzerinde çalışan psikologlar arasında bazı görüş ayrılıkları da vardır. Bununla birlikte kişilik kavramı kişilere fitri gelen genetik özelliklerle beraber sosyal çevreden gelen faktörlere bağlı olarak da etkili olduğu bilinmektedir. Kişilik gelişimine katkısı bulunan fitri özellikler olarak, genetik olarak ebeveynlerden çocuklara geçen özellikler; çevresel faktörler olarak ise yaşam boyu devam eden, bireyin ebeveynleri, akranları ve çevresindeki kişilerle olan ilişkileri ve ömür boyu deneyimleri oluşturmaktadır (Yeşilyaprak, 2018 s:125).

Çocuk Gelişim Psikolojisi kitabında ise kişiliğin tanımlanması şu şekilde özetlenmiştir:

Zekâ kavramında olduğu gibi, kişilik kavramının da net bir tanımını yapmak oldukça zor. Çoğu kuramcı ve araştırmacı, kişiliği utangaçlık-girişkenlik ya da etkinlik-edilgenlik gibi bir takım temel ayırıcı özellik ya da yönlerde görülen farklılıklar şemasında düşünmüştür. Araştırmacılar, kişiliğin temel yönlerini eğer tanımlayabilirlerse bu bir takım temel ayırıcı özelliklerin net bir profilini vererek herhangi bir bireyin kişiliğini de açıklayabilirlerdi. Bu, kulağa gayet basit bir şey gibi gelse de bu temel yönlerin doğası üzerinde aslında genel bir fikir birliğine varmak hiç de kolay bir iş değil. Araştırmacılar ve kuramcılar arasında bu yönlerin sayısı, nasıl ölçülmesi gerektiği ya da bu tip kesin ve net, belirleyici ve ayırıcı kişilik özellikleri olup olmadığı konusundaki tartışmalar üzerine uzun yıllar çalışıldı (Bee ve Boyd, 2009 s: 490,491).

Erken Çocukluk Döneminde Gelişim kitabında “Kişilik Kavramına ait Yaklaşımlar”dan şu şekilde bahsedilmiştir:

Kişilik kavramı, farklı yaklaşımlar ve kuramlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Sigmund Freud ‘psikoseksüel gelişim kuramını’ geliştirmiştir ve bu anlamda psikolojinin gelişimine büyük katkılarda bulunmuştur. Freud, erişkin denilen yaşlarda sahip olunan kişiliğin tabanının, hayatın 0-6 yaş aralığında deneyimlenenler olduğunu savunmaktadır. Bununla beraber yetişkinlik dönemindeki kişiliğin oluşmasında çocukluk senelerinin oldukça önem teşkil ettiğini belirtmektedir. Bunlara ek olarak Freud, psikolojik olguları ekseriyetle cinsellik tablosunda incelemiştir. Freud’a göre, her birey çocukluk döneminde birtakım gelişim dönemlerinden geçmektedir. Geçilen bu her dönemin bariz özelliği cinsellik

anlamında ilk derece denecek seviyede hassas bölgedir ve bu dönemler tek tek ele alındığında yetişkin kişiliğine bir etkisinin olduğunu belirtmektedir. Bahsi geçen bu dönemler ise psikoseksüel gelişim dönemleri olarak isimlendirilmektedir (Deniz, 2012 s: 230).

Fallik dönem 3-6 yaş arasını kapsayan bir evredir.

Fallik Evresi: 3-6 yaş grubu çocuklarında fallik dönemde penis ve klitoris cinsel yönden en hassas bölgeler olarak ifade edilmektedir. Fallik evresinde çocuklar genital organlarıyla oynamaktan zevk duymaya başlamaktadırlar. Erkekler ve kadınlar arasındaki farklılıkları incelerler, araştırırlar ve ortaya çıkan cinsel arzularını karşı cinse yöneltip sonrasında ebeveynlerine yöneltirler. Freud, bu konu üzerinde bazı isimlendirmelerde bulunmuştur; kız çocuklarının yaşadıkları bu çelişkiyi Elektra Kompleksi, erkek çocuklarının yaşadıkları çelişkiyi ise Oedipus Kompleksi şeklinde belirtmiştir. Freud, aynı zamanda Oedipus öyküsünü ‘kişilerin çocukluk döneminde rastladıkları büyük ve önem teşkil eden bir kompleksin toplum şuuruna ve sonrasında da mitolojiye yansımasıdır’ şeklinde ifade etmiştir. Aynı zamanda bu durumu Ödip (Oedipus) veya ödipal çatışma şeklinde ifade etmiştir. Bununla beraber bu dönemde erkek çocuğun annesine, kız çocuğun ise babasına karşı cinsel anlamda bir arzu duyduklarını belirtmiştir. Ufak çocukların genel olarak bu anlamda birtakım korkuları olmakla beraber aynı zamanda bu korkuları yaşamaktadırlar. (Deniz, 2012 s: 232).

Eğitim Psikolojisi kitabında ise Erikson’ın Psikososyal Gelişim Dönemlerinden “Girişimciliğe Karşı Suçluluk (3-6 yaş) şu şekilde ele alınmıştır:

Üç yaşının sonuna gelen çocuğun altıncı yaşının sonuna kadar üstesinden gelmesi gereken temel görev olarak, girişimciliğe karşı suçluluk kompleksini çözüp bununla beraber suçluluk duyguları yerine girişimcilik duyguları geliştirebilmesi denebilmektedir. Okul öncesi dönem olarak belirtilen 3-6 yaş döneminde, çocuğun bağımsız hareket edebilme imkânı daha da genişlemiştir ve çocuk kendini çok daha sosyal bir ortamın içinde bulmaktadır. Yani bu durum bu dönemde baş etmesi gereken zorlukların artmış olduğu anlamına gelmektedir. Bununla beraber bu dönemde çocuğun yaşamış olduğu cinsel içerikli stres durumlarına ayrıyeten sosyal içerikli yeni stres kaynakları da eklenmiştir. Bu noktada, öncelikle ailenin daha sonra çocukla yakın ilişkiler kuran öğretmenin, çocuğun başkalarıyla çatışma yaşamadan

girişimcilik özelliklerini daha da geliştirebilme firsatı sağlayabilmesi anlamında yol göstermeleri gerekmektedir. Anne babaların ve öğretmenlerin bu dönemde iş birliği yapıp çocuğun artan ve artmakta olan merak duygusunun sebep olduğu tüm sorularına uygun cevap vermeleri gerekmektedir. Bu anlamda  ocuk da bir sonraki döneme daha başarılı bir geçiş yapabilme şansı elde etmektedir. Anlamalı seçimler yapabilmesinde ve kendi kararlarını uygulayabilmesinde yetişkin yardımı yerine, engelleyici ve kısıtlayıcı tutum ve davranışlarla yüz yüze gelmek, çocuğun girişimcilik özelliklerinin etkisiz hale getirilmesine, girişimcilik yerine kişiliğinde suçluluk duygularını yerleştirmesine neden olmaktadır (Yeşilyaprak, 2018 s: 137-138).

2.2.3. Duygusal-sosyal gelişim

İnsanoğlunun en temel parçası olan bebekler duygularıyla dünyaya gelirler.  ocuk sadece kavrama ya da bilişle değil, heyecan, sevinç ve öfkeyi ifade eden, onun duygusal dünyasıyla i  içe olduğu bir insan olarak yetişir. Duygular genel anlamda düzenleyici olarak ifade edilir. Bebek, duygusal cevapların yardımıyla diğerlerine işaretler verir, böylece ihtiyaç duyduğu şeylerle ilgili olarak işaretleri kullanırlar. Örneğin; bebeğin ağlaması yardıma ihtiyaç duyduğunu belirtir. Bununla beraber duygular etkinlikleri de organize eder. Örneğin, sevinç bu tür davranışların devamı için bireyin güdülenmesini sağlar (Deniz, 2012 s: 185).

Çocukların ilk olarak i  duygular denilen şaşkınlık, mutluluk, öfkelenmek, korkmak gibi sözcüklerle kendilerini anlatmaya başladıkları yaş 2 buçuk yaş sonrasıdır. Bu duygulara ek olarak, acı ve haz daha sonra gelir. Çocukların genel olarak konuşmalarındaki hedef, duygularını yalın bir şekilde nasıl tabir ettikleridir. ( z ld m, korktum). Çocukların konuşmalarında “burası karanlık, korkuyorum”, “Ayşe’nin yüzü mutlu değil, Ayşe  zg n”, “Kucağıma ver, bebek mutlu olacak”. şeklinde cümleler görülebilir. Çocuklar, ağlama, gülme, öpme gibi dışsal olarak ifade edilen davranışlarda psikolojik düzeyleri değiştiğinden sadece konuşmak yerine hem diğer insanların i  duygularını hem de kendi duygularını ifade edebilirler. Üç yaş çocuklarına türlü duygular anlatılan görseller gösterildiğinde ve bu kişilerin hislerine dair sorular sorulduğunda yanıt alınabilir. Okul  ncesi grubu çocuklarında duygusal anlamda ifade ettikleri konuşmalarına bakıldığında; kişilerin duygularının

sebeplerinden bahsettikleri şekilde bir gelişme görülmektedir. Bunlara örnek olarak; “Karanlık, korkuyorum”, “üzgünüm, büyükanne gitti”. gibi cümleler denebilir.

Geçmişteki duygusal olayları tartışma, gelecekteki olayları sezme, nedenleri ve sonuçları analiz etme, davranışı etkileyen ruh halini anlama gibi yetenekler ise bu çocukluk döneminin ortalarına doğru artar (Deniz, 2012 s: 189,190).

Okul öncesinde korku konusuna değinildiğinde;

Okul öncesi dönemde ortaya çıkan korkular dış baskılardan etkilenir ve bu dönem çocuklarını rahatsız eden duygulardan biri korkulardır. Korku, bir nesne ya da durumun büyük sıkıntı vermesi ya da acının beklenmesi olarak tanımlanabilir. Okul öncesi çocuklarında korkunun belirtilerine baktığımızda; ağlama, yapışma ya da kaçmayı deneme gibi davranışları görebiliriz. Genellikle çocuklar korktuklarını yüz ifadeleri ve vücut duruşları ile belirtirler. 3-6 yaşları arasındaki korkuların temelinde çoğu hayali yaratıklar ya da garip hayvanların saldırıları gibi gerçekleşmesi mümkün olmayan olaylar yer alır. Bu yaş çocukları, yüzünde belirgin dikkat çeken bir izi olan ya da bazı uzuvları (kolu, bacağı) bulunmayan insanları gördüklerinde oldukça rahatsız olurlar ve korkarlar (Deniz, 2012 s: 193).

Öfke ve saldırganlık konusuna değinildiğinde;

Üç yaştan sonra, önceki dönemlerde gördüğümüz öfke patlamalarının ana sebebi olan ebeveyn faktörü, rol değiştirerek çocuğun oyun arkadaşlarına yönelmiştir. Genellikle oyuncak ya da herhangi bir nesneyi paylaşamadıklarından dolayı tartışırlar. Nesneyi geri almaya yönelen saldırganlığa “araçsal saldırganlık” denmektedir. Daha büyük yaşlardaki saldırganlığın nedeni olarak ise saldırganlık değil, çocuğun diğer çocuğa karşı, “düşmanca saldırganlık” içinde olması diyebiliriz. 3-6 yaşları arasındaki çocuklar aşağılanarak, azarlanarak ve tehdit edilerek yapılan davranışlara maruz kaldıkları takdirde öfkeleri ortaya çıkmaya başlar ve çocuklar buna karşılık misilleme yaparlar. Bu durum cinsiyete göre de birtakım farklılıklar göstermektedir. Kızlarda sözel öfke meydana gelirken, erkeklerde daha çok fiziksel öfke meydana gelmektedir. Okul öncesi çocukları duygularını uygun bir şekilde ifade ederler ve öfkelerini kontrol etmeyi öğrenirler. Buradaki asıl amaç, özdenetimi ve çocuğun bir şekilde kendini tutmayı öğrenmesidir. Ancak bu noktada yetişkinlerin çocukların saldırganlıklarına verdikleri tepkiler, çocuğun bu davranışlarını kontrol etmesini önemli bir biçimde etkileyebilir. Okul öncesi dönem sonundaki çocuklar

utanma ve alay edilmekten bir nevi kaçmak için gerekli olan bazı kontrol biçimlerini keşfederler ve gerçekten bu noktada başarıya ulaştıklarında kontrol miktarlarında önemli bir değişme fark edilir (Deniz, 2012 s:195,196). Genel anlamda her alandaki gelişim birbiriyle ilişkilidir ve hızlı bir ilerleme göstermektedir. Bu hızlı ilerleme içerisinde sosyal ve duygusal gelişim birbirlerine tamamen paralellik göstermekte ve bu paralel süreç oldukça büyük bir önem taşımaktadır.

Denham (2003), çocukların duygusal yeterliliklerinin sosyal gelişime katkıları üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre, 3-4 yaş grubu yaş çocuklarının duygusal yeterliliklerinin sosyal gelişimi etkilediği ve duygusal gelişimle de ilişkili olduğu görülmüştür. Raver (1997) ise yaptığı bir çalışmada duygusal ve sosyal yeteneklerin çocukların akademik başarılarıyla da ilgili olduğunu bununla beraber duygusal sorunları olan çocukların ise okul yaşantılarında problemler yaşadığını açıklamıştır. Rubin ve diğerleri (1995) ise inceledikleri çalışmada çocuklarda duygu düzensizliklerin, sosyal uyumsuzlukla ilişkisi olduğunu ve bununla sonuçlandığını bulmuşlardır. Sosyal duygusal gelişim tanımı olarak, çocuğun kendisini çevreye anlatabilmesi, duygularıyla baş edebilmesi, kendisiyle ve çevresiyle hoşgörölü ve ahenk içinde yaşayabilmesidir. (Bıçakçı, 2015 s: 65).

2.3. 3-6 Yaş Dönemi Çocuğunun Gelişimi

Bu evre için "Okul Öncesi" veya "Oyun Çağı" isimlendirmeleri de yapılmaktadır. Evre özellikleri gereğince, çocuğun davranışlarında özgürlüğe adım adım ilerlemesi, ebeveynlerine olan bağımlılığını azalttığı görülmektedir. Çocuğun idrak dünyasında gelişmelerin ilerlemesiyle beraber, çocuk şursuz ve kontrolsüz olarak etrafında yaşananları tekrar etmektedir. Bu nedenle, bu dönem "taklit evresi" şeklinde de tabir edilmektedir. 3-6 yaş çocuklarında bu yaşlara gelmeden öncesinde görülen kontrolsüz refleksler şeklinde gerçekleştirilen tekrara bağı taklit davranışları, bu dönemde yeniden etrafında bulunan yakınlarının hareketlerini tekrar edip taklit etmelerine yönlendirmektedir.

Çocukluk döneminin en önemli ve renkli evresi 3-6 yaş dönemi olarak belirtilmektedir. Bu evre, mütemadiyen çocuğun etrafında olup biten her şeyi merak edip soru sorarak ve bununla beraber öğrenmeye oldukça açık olduğu bir dönemdir. Bu dönemdeki çocukların en önemli meşguliyetleri oynadıkları oyunlar olarak

bilinmektedir. Oyun yardımıyla düş dünyası ile gerçek dünya arasında anlamlı ve ilişkili bir bağlam kurmakta, oyunlarında kendilerine anne, baba, hemşire, aşçı, öğretmen vs. gibi roller seçmektedirler. Çocuk bu dönemde çok ciddi bir iş yapıyormuşçasına tavırlara girer ve bu vesileyle kendi benliğini sergileme çabasıdır. Bu dönemde bilinen bir başka özellik ise çocuklarda görülen animizm özelliğidir. Animizm çocukların, cansız varlıkları canlı varlıklar olarak hissetmeleridir. Aslına bakılırsa bu durum çocuğun hayal gücü yelpazesinin geniş olması sebebiyle gerçekleşmektedir. Hatta öyledir ki çocuk, bitki ve hayvanları bile insanlar gibi istemli canlılar olarak kabul etmektedir. Bununla beraber dönem çocuklarında bilhassa 4-7 yaş grubu çocuklarında egosantrizmin çocuk üzerinde oluşturduğu tesirler görülmektedir.

Egosantrizmin tanımı olarak; çocuğun çevresini bulup fark edip anlaması ve yaşam alanının yalnızca şahsiyeti için olduğuna kendini inandırması, bu sebeple de diğer insanlara önem vermemesidir denebilmektedir. Bu evrede olan çocuklarda empati yapabilme yetisi yoktur ve sadece kendilerini önemsemektedirler. Bu sebeple de bu dönemdeki çocuklarda bencillik durumu söz konusudur. Çocuk, ebeveynlerinin yanında egosantrik düşünceleri sebebiyle devamlı halde kendisiyle ilgilenilmesini ister ve eğer başkalarının ilgilerini kendine çekemezse inatçılık özelliği de göstermektedir. Egosantrizmin etkileri, çocuğun davranışlarında gayet açık bir şekilde görülmektedir. Tüm bunlara ek olarak bu dönemde çocuğun paylaşımcı duygusu da ortadan kalkar ve hatta bazen hayalinde oluşturduğu hayali kahramanları dahi paylaşmak istemez. Sonraki dönemlerde çocukta kavramsal düşünme yeteneği gelişmekte ve yavaş yavaş egosantrizmden uzaklaşmaktadır (Şimşek, 2004).

2.3.1. 3-6 yaş döneminin önemi

Hayatının ilk iki yılında kendisine bakım veren kişilerden bağımsız hareket edemeyen çocuk, bu yaşların sonlarına geldiğinde ancak bağımsız davranışlar sergilemeye başlamaktadır. Temel ihtiyaçlarından olan yemek yeme, tuvalete gitme ve el yıkama gibi davranışları kendisi başkalarına bağlı olmadan yapmak ister. Bununla beraber toplumsal kurallara uymayı öğrenir. Bu dönemde çocuk, örneğin kız çocuk annesinin erkek çocuk babasının davranışlarını kendi dağarcığına katabilme özelliği geliştirmektedir. Ebeveynle çocuk arasında kurulan bu bağ çocuğun oynadığı oyunlara da yansımaktadır. Ayrıca çocuk cinsiyet rollerini öğrenmektedir. Bununla beraber de kendi cinsiyetlerine uygun vaziyet ve davranışlar

göstermeye başlamaktadır. Aynı zamanda konuyla ilgili olarak soru sormaya isteklidir çünkü merakları son seviyededir. Çocuğun sorduğu bu sorulara fazlasıyla değil öz şekilde yalın yanıtlar verilmelidir. Çocuğun konuyla alakalı merak edip sorduklarını kızarak yanıtlamak, merak etmesine engel olacak davranışlar sergileyip çocuğa bunu hissettirmek suçluluk duygusu geliştirmesine sebep olabilmektedir. 3-6 yaş döneminde çocukların libidoları cinsel organları olduğu için mastürbasyon sık rastlanılan bir davranıştır. Bu davranış fark edildiğinde, doğru davranışlarla çocuğa yaklaşıp tabii sınırların dışına çıkması engellenmelidir. Bu dönemde çocuklarda özellikle inatlaşma ve saldırma gibi davranışlar diğer gelişim dönemlerine göre daha fazla rastlanabilmektedir. Bahsi geçen davranışlar çocuğun kişiliğinde geçici olması anlamında çocuğa olan tutum ve davranışlara oldukça dikkat edilmesi gerekir (Megep, 2011 s: 13,14,15).

2.3.2. 3-6 yaş çocuğunun gelişimsel özellikleri

Bu dönemde çocuğa ebeveynler tarafından yani çevreden çocuğa gösterilen kontrol ve öğretiler çocuğun tercih yatınlıklarının çok uç seviyelerde olmaması adına güven verici olmasına özen gösterilmelidir. Ebeveynlerin davranışlarıyla çocuğun tercih yapabilme özelliği ve bağımsızlık duygusunun zedelenmemesine dikkat edilmelidir. Çocuk, hayat sürdüğü toplumun birtakım isteklerini göz önünde bulundurarak hareket etmeyi kavrarken cezalarla çocuğun yaptıklarının karşılığında cezalarla karşılaşması durumunda aynı zamanda utanç ve suçluluk duyguları da çocuğun içine yerleşebilmektedir. Sonuç olarak, utanç ve suçluluk gibi duygular ile çocuğun tercih ve bir şeyleri yapıp yapmama durumuna karar verme özelliğinin gelişmesinin gecikmesi beklenebilmektedir.

Çocuk 3-6 yaş döneminde benmerkezci davranışlarından sosyal merkezci hal durumuna evrilmeye başlamaktadır. Çocuk bu dönemde çevresinden ayrı bir kişi olduğunu anlar ve bununla beraber kendi kişiliğini şekillendirme yönünde denemelerde bulunmaktadır. Bu anlamda çocuğun çevresinden kendisine güven sağlanması oldukça önemlidir. Bu sayede çocuk çevresini daha iyi keşfetmekte ve hem kendisine dair hem de çevresinde olan bitene karşı merak duygusu, öğrenme heyecanı artarak devam etmektedir.

Erikson 3-6 yaş dönemi çocuklarını, çevrelerinden farklı olarak apayrı bireyler olduklarının bilincindedirler olmak istedikleri kişiyi keşfetme yolundadırlar şeklinde belirterek gelişimi üç aşamalı olarak incelemektedir:

- Bu dönemde çocuk bağımsız hareket etme eğiliminde olduğundan yapmak istediği şeylerin sayısında artış görülür.
- Çocuğun dil gelişimi hızla ilerlediğinden çevresine dair merakı da artar ve devamlı olarak soru sorma eğilimindedir.
- Çocuğun bu dönemde dil ile hareket gelişimi de genişlemektedir. Bununla beraber hayal dünyası da genişler ve bu sayede hayali olarak canlandırmalar yapar, keşiflere çıkar ve sonuç olarak tecrübe edinebilir. Büyük küçük olmak durumu, yaş ve cinsiyetle ilgili kavramlar arasında karşılaştırmalar yapmaya başlar ve bu kavramlar arasındaki farklılıkları da merak eder, sorular sorar. Bu dönemde çocuğun girişimcilik duygusu da artıstadır ve bunu yeni şeyler öğrenmek için kullanır. Bu dönemde çocuk, çevresi tarafından ya da kendisi tarafından bir suçlanma durumu ya da davranışsal ketlenme geliştirmeden bir gaye uygulama peşinde olursa, bu dönem başarılı bir şekilde tamamlanmıştır denebilmektedir.

2.4. Pandemi ile İlgili Genel Bilgiler

2.4.1. Pandemi tanımı

Pandemi kelime olarak Yunanca kökenli bir kelimedir. Pan ve demos olmak üzere iki kelimedenden oluşmaktadır. Pan, tamamı-hepsi anlamına, demos ise halk anlamına gelmektedir. Bu kelime anlamlarından da anlaşılacağı üzere pandemi; sadece bir veya birkaç bölgeyi kapsayan değil küresel bir kapsama durumu anlamına gelmektedir (Honigsbaum, 2009).

DSÖ'ye göre; bir pandemi, yeni bir hastalığın dünya çapında yayılmasıdır şeklinde ifade edilmektedir (WHO,2010).

Bununla beraber WHO (Dünya Sağlık Örgütü)'ya göre bir pandeminin başlaması ve kabul edilmesi için bazı şartlar bulunmaktadır. Bunlar; bulunan nüfusun daha önce karşılaşmadığı bir hastalık olması, hastalığın bulaşıcı olmasıyla beraber tehlikeli sonuçlara sebebiyet vermesi, insanlar arasında çok kolay bir şekilde bulaşım hızlı bir şekilde devamlı olarak yayılması (DSÖ,2020).

Bir başka ifadeyle pandemi (salgın) kelimesi; bir hastalığın, bulaşma faktörüyle veya sağlıktan kaynaklanan bir problemle farklı farklı ülkelerde veya bir kıtada yayılması, bununla beraber genel anlamda yeryüzünde yaygın alanlarda dağılım göstermesi ve küresel salgın olarak ifade edilmektedir (Gül ve Yakıncı,2020).

2.4.2. Pandeminin özellikleri

İnsanoğlunun tarih boyunca karşılaştığı felaketlerden birisi de salgın hastalıklardır. Bilindiği gibi bulaşıcı hastalıklar; coğrafya, sosyoekonomik koşullar, o bölgenin iklimi ve toplumun temizlik alışkanlıkları gibi maddelerle ilişkilendirilebilir.

Pandemiler kıta ve kıtaları büyük ölçüde etkileyen salgınlardır (Arık,1991). Mevcut organizmalar arasında sıklıkla değişime uğrarlar ve yeni varyantlar oluştururlar. Bu sebeple de toplum bu duruma alışık olmadığından tüm dünyayı etkileyen pandemiler oluşmaktadır (Tosun,2017).

Pandemiye yol açabilecek derecede güçlü olan bulaşıcı hastalıkların sonuçları olarak, sadece kişinin hayatını ağır etkilemekle kalmayıp toplumsal sonuçlar anlamında da hayati derecede etkilenme söz konusudur (Yılmaz,2010).

Pandemiden korunma olarak önerilen en kesin 2 yöntem bulunmaktadır. Bunlar; izolasyon ve aşıdır (Acar,2020).

Yakın tarihimizde ve aynı zamanda dünyada görülen pandemiler şu şekilde maddelenebilir: (Akgün,2020).

- Kara veba,
- Kolera,
- Grip,
- Tifo,
- SARS 2003,
- İnfluenza, A H1N5 (kuş gribi) 2007,
- İnfluenza, A H1N1 (domuz gribi) 2009,
- MERS 2012,
- İnfluenza, A H7N9 2013,
- Ebola virüsü 2014,
- Zika virüsü 2015 ve

- Covid-19 virüsü

2.4.3. Pandeminin etkileri

Geçmişten günümüze baktığımız zaman pandeminin insan yaşamı ve topluma yönelik pek çok etkisinin bulunduğu görülmektedir. Pandemiler, genel olarak toplumun sosyal yaşamını sekteye uğratmakta, ülkelerin ticari faaliyetlerini oldukça etkilemektedir. Bununla beraber pandemiler bir bakıma toplumdaki toplumsal çatışmaları yansıtmakta da rol oynamaktadır (Yolun,2012).

Bir başka kaynakta ise pandemi etkileri şu şekilde açıklanmıştır;

Pandemiler, toplumda tahribata yol açmaktadır ve bunun sonuçları olarak ülkelerde sorunlar başlamakta, ülke yönetiminde sıkıntılar çıkmakta, doktorların bu anlamda verdikleri mücadeleler, alınmaya çalışılan tedbirler gibi yaşamda birçok konu sekteye uğramaktadır. Bu anlamda pandemi etkileri; sosyal etkiler, kültürel etkiler, yönetsel etkiler ve ekonomik anlamdaki etkiler şeklinde sıralanabilir (Özden ve Özmat,2014).

2.5. Covid-19 Pandemisi ve İnsanlar Üzerindeki Etkileri

Sağlık Bakanlığınca Covid 19; “Korona virüsler (CoV), soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS-CoV) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS-CoV) gibi pek çok farklı çeşitleri olan ve daha ciddi hastalıklara sebebiyet verebilecek derecede büyük bir virüs ailesidir” şeklinde tanımlanmıştır. Bununla beraber Covid-19, solunum yolu enfeksiyonuna sebebiyet veren bir virüs çeşididir (Akgün,2020).

2019 yılının aralık ayı sonunda Çin’in Wuhan kentinde SARS salgınına sebep olan virüsle yapısal olarak bağlantılı olduğu ortaya çıkan bu virüs “COVID-19” olarak isimlendirilmiştir. COVID-19 salgını çok kısa bir sürede yeryüzünü etkisi altına almıştır. 11 Mart 2020 tarihi ile beraber de tüm dünyada pandemi olarak duyurulmuştur (Bozkurt ve ark., 2020).

Covid-19 pandemisinin en belirgin belirtileri şiddetli ateş, öksürük bununla birlikte genel halsizlik durumu olarak belirlenmiştir. Sonrasında bu semptomlara yeni semptomlar eklenmiş ve hastalık bazı durumlarda diğer hastalıklara (grip, nezle, soğuk algınlığı) benzerliğinden hasta olan kişiler tarafından tam olarak ayırt edilememeye başlanmıştır (Bozkurt ve ark.,2020).

Korona virüsün bulaşı karşı taraftan direkt temasla ya da havada asılı kalan damlacıklar yoluyla gerçekleştiği bilinmektedir. Bununla beraber bazı kişiler taşıyıcı olarak covid-19 kapmasa da başka kişilerle temas durumunda bulaştırma riskiyle hastalığı yayma durumları da olasıdır. Covid-19'un genel olarak diğer kişilere oranla yaş ve kişilerde bulunan kronik hastalıklarla bağlantılı olarak bulaş riskinin önem taşıdığı bilinmektedir (Bozkurt ve ark.,2020).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre 65 yaş üstü kişilere kalp, karaciğer ve böbrek rahatsızlıklarının eşlik etmesi yüksek risk grubunda olduklarının göstergesidir (WHO,2020).

Covid-19 pandemi sürecinin başlamasıyla beraber tüm dünyada benzer etki ve tepkilerle karşılaşmıştır. Pandemi sürecinin içinde bulunan insanlar; ekonomik açıdan, fiziksel ve ruhsal açılardan etkilenmişlerdir. Pandemi, insanların beklemediği anda aniden ortaya çıkmasıyla beraber insanların günlük rutin işleyişlerini tamamen değiştirmiş bununla beraber ortaya birtakım krizler çıkmıştır. Gerek iş yaşamında gerek eğitim-öğretim anlamında belli başlı düzenler bozulmuş, farklı bir işleyiş düzenine ne kadar süreceği belirsiz bir şekilde adapte olunmaya çalışıldığından insanlarda psikolojik anlamda da birtakım problemler görülmeye başlanmıştır (Çaykuş,2020).

2.5.1. Covid-19 pandemi sürecinde 3-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumları

Sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumu genel olarak incelendiğinde; sosyal duygusal sağlamlık, bireylerin karşılarına çıkabilecek risklere karşı mücadele edip bu risklerin sonucunda kendisine olumlu sonuçlar bulması demektir (Çaykuş ve Çaykuş,2020).

Psikolojik iyi oluş durumu ise; insan gelişiminde belirleyici bir faktör olan bağlanma kuramıyla ilişkili olarak bulunmaktadır. 3-6 yaş döneminden önceki bebeklik döneminde, ebeveynin çocuğa karşı oluşturmuş olduğu bağlanma örüntüleri çocuğun psikolojik iyi oluş durumunun etkilenmesinde de önemli faktör olarak rol oynamaktadır. Çocuğun ebeveynleriyle ya da bakım verenleriyle bebeklik döneminde kurduğu yakın ilişkiler, çocuğun özellikle 3-6 yaş döneminde oluşmaya başlayacak kişilik algısıyla beraber kendisini değerli hissetme, özgüvenli olma, kendini ayrı bir birey olarak görme ve kişiliğine karşı olumlu duygular beslemesine

neden olacaktır. Bu anlamda çocuğun ruh sağığı da olumlu olarak etkilenecektir (Erdem ve Kabasakal,2015).

Covid-19 pandemi sürecinde 3-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal sağıamlık ve psikolojik iyi oluş durumları incelendiğinde; kritik dönem olarak bilinen 3-6 yaş grubu çocuklarının Covid-19'dan etkilenme durumları bireylere göre tahmin edileceğı gibi daha fazladır. Bununla beraber çocukların gelişim dönemlerine ve yaş grubuna göre fiziksel, ruhsal, bilişsel, duygusal-sosyal ve kişilik gelişimi anlamında Covid-19 pandemi sürecinden etkilenme durumları değışkenlik göstermektedir (Çaykuş ve Çaykuş,2020).

Bu dönemle bağlantılı olarak 3-6 yaş çocukları bilişsel gelişimleri anlamında ele alınacak olursa; bilindiğı gibi bu dönemde çocuklar problemlerin tek bir yönüne odaklanırlar ve bu sebeple problemlerin diğeryönlerini de ihmal ederler. Problem çözerken meydana gelen değışimler ya da arada gerçekleşen sıralı aşamalar yerine tamamen son görünüme odaklanırlar ve sonuç olarak problemleri çözerken epey zorlanmaktadırlar. İşlem öncesi dönemde çocuğun düşünmesi, sadece nesnelere dikkatlerini çeken görünüşüne tabi olmasından kaynaklı doğru mantık kuramazlar, bir başka ifadeyle bu durum nesneler arasında işlem yapamadıkları anlamına gelmektedir. Çocuklar bu dönemde, sebep sonuç bağlantısı kurmayı, sezgileriyle hareket ederek akıl yürütmeye ve sorunları hayal güçleriyle çözmeye çalışmaya tercih ederler. Kısacası, 3-6 yaş çocukları hisleriyle temin ettiklerinin ilerisine gidemezler (Özdemir ve diğeryerleri, 2012).

3-6 yaş grubu çocukları, Covid-19'a dair çevrelerinden duyduklarını tam olarak gerçek yaşamla bağdaştıramadan korkuları ve kaygılarını kendi içinde arttırıp düşüncelerinin olumsuz etkilenmesine neden olabilmektedir. Gerçek yaşamla gördüklerini ve duyduklarını tam olarak bağdaştıramayan çocuk ile psikolojik dayanıklılığın alt boyutlarından olan sosyal problem çözme becerisi bu anlamda ilişkili bulunmaktadır. Sosyal problem çözme becerisi, 3-6 yaş grubu okul öncesi dönem çocuklarında gelişim özelliklerinden dolayı çok sağılıklı ilerlemeyen bir alt boyuttur ancak çocuklar bu anlamda desteklenirse bu alt boyutun sağılıklı ilerlemesi mümkün olabilmektedir. (Aktan ve Önder,2018).

Konuyla ilgili olarak Çin'de 320 çocuk ve ergenler üzerinde yapılan bir çalışmaya göre; 3-6 yaş grubundaki çocuklar, kendilerinden daha büyük gruplara

göre kıyaslandığında çok daha fazla kaygı içerisinde girdikleri, yakınları kaybetme korkusu yaşadıkları tespit edilmiştir (Çalışkan,2020).

2.5.2. Covid-19 pandemi sürecinde 3-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumlarının incelenmesinde öğretmen ve ebeveyn görüşlerinin önemi

Okul öncesi dönem bilindiği gibi çocukların ileriki yaşamlarının temelini oluşturan bir okul dönemidir (Akyol ve ark.,2011). Bu dönemde çocuğun ailesiyle olan ilişkilerinin, ev ortamının; çocuğun karakter gelişiminde, kaygı durumlarında, psikolojik sağlamlık gelişiminde önemi olduğu kadar çocukla okul ve sınıf içerisinde yakın ilişkiler kuran okul öncesi öğretmenlerinin de kurduğu ilişkiler oldukça önem teşkil etmektedir.

Öğretmenler çocukların eğitim hayatına girdikleri ilk aşamada sadece onlarla eğitim anlamında paylaşım yapmak değil aynı zamanda çocukların karakter ve kişilik oluşumlarında etkindirler (Nedim,2019).

Bu anlamda okul öncesi öğretmenleri çocukların sınıf içerisindeki psikolojik sağlamlıklarına yönelik, ebeveynler ise çocuğun ev içerisindeki kaygı durumlarının belirlenmesinde rol sahibidirler.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; salgın sürecinin içerisinde bulunan ve okul öncesi grubu olan kritik dönem 3-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş ve kaygı durumlarının çocukların okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynleri tarafından tespit edilerek literatüre katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Çocukların sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumlarını ve okul öncesi dönem 3-6 yaş grubu çocukların kaygı seviyesini ölçen ölçeklerin sonuçlarının Türkiye'ye kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki alt problem sorularına cevap aranacaktır.

3.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar öğretmenlerin cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar öğretmenlerin yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar öğretmenlerin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
4. Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar öğretmenlerin sınıflarında eğitim gösterdikleri çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Ebeveynlerin 3-6 yaş grubunda bulunan çocukları için Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ebeveynin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

7. Ebeveynlerin 3-6 yaş grubunda bulunan çocukları için Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ebeveynin yaşına göre farklılaşmakta mıdır?
8. Ebeveynlerin 3-6 yaş grubunda bulunan çocukları için Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ebeveynin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
9. Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için okul ortamında değerlendirdikleri Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğindeki puanlar ile ebeveynlerin 3-6 yaş grubu çocuklarındaki kaygı boyutu arasında anlamlı bir korelasyon var mıdır?

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H2: Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile öğretmenlerin yaşları arasında anlamlı farklılık vardır.

H3: Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile öğretmenlerin eğitim durumu arasında anlamlı farklılık vardır.

H4: Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H5: Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile öğretmenlerin sınıflarında eğitim gösterdikleri çocuk sayısı arasında anlamlı farklılık vardır.

H6: Ebeveynlerin 3-6 yaş grubunda bulunan çocukları için Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile ebeveynlerin cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H7: Ebeveynlerin 3-6 yaş grubunda bulunan çocukları için Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile ebeveynlerin yaşları arasında anlamlı farklılık vardır.

H8: Ebeveynlerin 3-6 yaş grubunda bulunan çocukları için Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile ebeveynlerin eğitim durumları arasında anlamlı farklılık vardır.

H9: Okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için okul ortamında değerlendirdikleri Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğindeki puanlar ile ebeveynlerin 3-6 yaş grubu çocuklarındaki kaygı boyutu arasında anlamlı bir korelasyon vardır.

3.4. Araştırmanın Önemi ve Tipi

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19, insan sağlığında her anlamda olumsuz sonuçlara yol açan pandemik bir problem olarak kabul edilmiştir. Bu durum büyük yaşlara kıyasla özellikle 3-6 yaş aralığı gibi kritik dönem çocuklarını bilişsel gelişimlerinin de yeterli olmaması sebebiyle de ruhsal yönden ve bazı açılardan daha farklı ve olumsuz etkilemektedir.

Bu beklenmedik ve ani gelişen olay sebebiyle çocukların hissettikleri duygular farklı anlamlar kazanmaktadır. Bununla beraber çocukların bu süreçte yaşadıklarının ileriki yaşamlarına etmesi beklenebilir.

Bu nedenle pandemi sürecinin çocuklara olan etkisi durumunun incelenmesinde yarar vardır. Bu çocuklara yardım edebilmenin ilk şartı, onların bu süreçten ne ölçüde etkilendiklerinin belirlenmesidir.

Bu araştırma; benzer pandemi konularında yapılacak çalışmalara, çocukların bu süreç içerisinde verdikleri tepkinin en az indirgenmesi, en az olumsuz şekilde etkilennemelerinin sağlanması anlamında çözüm yolları için iyi birer anahtar olacağı umulmaktadır.

Bu tez çalışmasında araştırma tipi olarak; tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırmalarda; araştırmacı tarafından geniş bir kitleden belirlenen cevaplar doğrultusunda bilgi toplanmaktadır. Bu araştırmalarda, evrenin tümünden ya da seçilen örneklem üzerinden yapılacak taramalar esas alınmaktadır.

3.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan, sosyal medya kullanan, aktif olarak görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve 3-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynler

oluşturmaktadır. Ölçekler 01.06.2021-16.07.2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak Türkiye genelinde uygulanmıştır. Çalışmada, araştırmalarda kullanılmakta olan örnekleme yöntemlerinden tesadüfi olmayan “iradi örnekleme” yöntemine başvurulmuştur (Orhunbilge, 2000 s:9). Örnekleme, araştırmaya gönüllü olarak katılan aktif olarak görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenlerinin ele alarak doldurdukları 3-6 yaş grubu çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır.

Çalışmaya toplam 150 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri katılmış ancak toplam 120 çocuğun ebeveyni ve okul öncesi öğretmenleri araştırmaya dahil edilmiştir.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, araştırmacının sosyal medya hesapları üzerinden aktif olarak görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin ve 3-6 yaş grubu çocuğa sahip olan ebeveynlerin katılımına sunulmuştur.

Çalışmada kullanılan Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK) ve Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinin sonuçları analiz edildiğinde birbiriyle eşleşmesi açısından ölçeklerin; 1 çocuk karşılığı olarak 2 ölçeğin -perik ölçeğinin çocuğun okul öncesi öğretmeni tarafından, kaygı ölçeğinin ise çocuğun ebeveyni tarafından- doldurulması şeklinde uygulanmıştır.

Araştırmaya 18 yaş üstü kadın veya erkek 3-6 yaş grubunda çocukları olan gönüllü ebeveynler katılmıştır.

Araştırmaya 18 yaş üstü kadın veya erkek 3-6 yaş grubu öğrencileri olan gönüllü okul öncesi öğretmenleri katılmıştır.

Araştırmaya 18 yaş altı kadın ve erkek ve 3-6 yaş grubunda çocuğu olmayan gönüllü ebeveynler dahil edilmemiştir.

Çalışmada kullanılan Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK) ve Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinin sonuçları analiz edildiğinde birbiriyle eşleşmesi açısından ölçeklerin; 1 çocuk karşılığı olarak 2 ölçeğin -perik ölçeğinin çocuğun okul öncesi öğretmeni tarafından, kaygı ölçeğinin ise çocuğun ebeveyni tarafından- doldurulması şeklinde uygulanmıştır.

İçinde bulunduğumuz Covid-19 pandemi sürecinde teması en aza indirmek amacıyla erişilebilir bir değerlendirme yöntemi olan Google Form aracılığıyla verileri toplamış olmanın bazı sınırlamaları bulunmaktadır.

Google formların geniş kitlelere ulaştırılabilme zorluğunun yanı sıra çalışmamızda belirttiğimiz gibi ölçeklerin bir tanesi çocuğun okul öncesi öğretmeni tarafından bir tanesi ebeveynler tarafından doldurulması gerekmektedir. Ancak bazı ölçeklerde, öğretmenlerin ölçekleri doldurup ebeveynlerin ölçeği doldurmaması sebebiyle ölçekler arasında karşılaştırma ve eşleştirme yapmak sınırlamalar arasında bulunmaktadır.

3.7. Verilerin Toplanması

Çalışmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanması için katılımcılara Google Formlar yöntemiyle ulaşılmıştır.

Katılımcıların demografik bilgileri için “Sosyodemografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Çocukların sosyal duygusal sağlık ve psikolojik iyi oluş durumlarını belirlemek için Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) ve okul öncesi dönem 3-6 yaş grubu çocukların kaygı seviyesini tespit edebilmek için Okul Öncesi Kaygı Ölçeği kullanılmıştır.

Sosyodemografik Bilgi Formu

Sosyodemografik bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, katılımcıların sosyodemografik bilgilerini kapsamaktadır.

Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) Ölçeği

Araştırmada kullanılan Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK), Mayr ve Ulich (2009) tarafından geliştirilmiştir. Sonrasında Özbey (2019) tarafından ölçek Türkçeye çevrilmiştir.

Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeğinin 6 alt ölçek ve 36 maddelik yapısı ile 36-72 aylık Türk çocukları için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin hem okul öncesi dönem çocuklarına

yönelik yapılabilecek araştırmalarda hem de okul öncesinde program geliştirme çalışmalarına katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Ölçek maddeleri için öğretmenlerden, çocuk bir davranışı her zaman gösteriyorsa 5=Her zaman seçeneğini; genellikle gösteriyorsa 4=Genellikle seçeneğini; zaman zaman gösteriyorsa 3=Kısmen seçeneğini, nadiren gösteriyorsa 2=Nadiren seçeneğini ve hiç göstermiyorsa 1=Asla seçeneğini işaretlemeleri istenmiştir.

Okul Öncesi Kaygı Ölçeği

Ölçek 3-6 yaş grubu çocuklar için geliştirilmiştir. Edwards, Rapee, Kennedy ve Spence (2010) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlamasını Güler (2016) yapmıştır. Ölçek 3-6 yaş arası çocukların ebeveynleri tarafından doldurulmaktadır.

5'li Likert tipinde olan ölçek, 30 maddeden oluşmakta ve ölçeğin 4 alt boyutu bulunmaktadır. Sosyal kaygı alt boyutunda 7 madde, genellenmiş kaygı boyutunda 7 madde, ayrılık kaygısı boyutunda 5 madde, belirgin korkular boyutunda 9 madde bulunmaktadır.

Ölçekte ters kodlanan puan bulunmamaktadır. İlgili maddeler toplanarak alt boyutlara ulaşılır. Ayrıca bu alt boyutların toplamı 'kaygı' puanını verir. Yüksek puan yüksek kaygıya işaret eder. Madde 3 ve madde 6 işleme girmemektedir. Diğer 28 maddenin toplamı alınmaktadır.

3.8. İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi için; SPSS (Statistical Package Program for Social Science) version 21.0 programı kullanılmıştır. Ölçekler ile Sosyodemografik Bilgi Formunda yer alan değişkenler arasındaki bağlantıyı tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Bağımsız T-Testi Analizinden faydalanılmıştır. Ölçeklerin aralarındaki bağlantıyı saptamak amacıyla ise Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak belirlenmiş olup, %95 güven, %90 test gücü alınmıştır.

4.BULGULAR

Bu kısımda, verilerin analizleri sonucunda çıkan değerlendirmelere yer verilmiştir. Çıkan sonuçların hipotez sorularına hizmet edip etmediğini, etkenlerin neler olduğunu öğrenmeyi amaçlamaktadır.

4.1. Örneklemenin İncelenmesi

4.1.1 Sosyodemografik özellikler

Çalışmada yer alan öğretmen ve velilere ait sosyodemografik bilgilerinin dağılımı Frekans Analizi ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1 Örneklemeye ait tanımlayıcı istatistik bulgular

Faktör	Değişken	Sayı (n=120)	Yüzde (%)
Öğretmen Cinsiyet	Kadın	104	86.7
	Erkek	16	13.3
Öğretmen Yaş	18-24 yaş	31	25.8
	25-34 yaş	65	54.2
	35-44 yaş	24	20.0
Öğretmen Eğitim Düzeyi	Ön lisans	19	15.8
	Lisans	94	78.3
	Lisansüstü	7	5.8
Öğretmenin Mesleki Kıdemi	1 yıl ve daha az	25	20.8
	2-5 yıl	57	47.5
	6-10 yıl	13	10.8
	11 yıl ve üzeri	25	20.8
Veli Cinsiyet	Kadın	100	83.3
	Erkek	20	16.7
Veli Yaş	25-34 yaş	62	51.7
	35-44 yaş	58	48.3
Veli Eğitim Düzeyi	İlkokul	15	12.5
	Lise	21	17.5
	Üniversite	67	55.8
	Lisansüstü	17	14.2

Araştırmada yer alan 120 öğretmenin cinsiyet değişkenine göre dağılımları incelendiğinde; 104 (%86.7) kadın ve 16 (%13.3) erkek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde; 31 (%25.8) kişinin 18-24 yaş, 65 (%54.2) kişinin 25-34 yaş, 24 (%20) kişinin 35-44 yaş grubunda yer aldıkları saptanmıştır.

Eğitim düzeyine dair öğretmenlerin dağılımları incelendiğinde; 19 (%15.8) kişinin ön lisans, 94 (%78.3) kişinin lisans ve 7 (%5.8) kişinin lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılımları incelendiğinde; 25 (%20.8) kişinin 1 yıl ve daha az, 57 (%47.5) kişinin 2-5 yıl, 13 (%10.8) kişinin 6-10 yıl, 25 (%20.8) kişinin 11 yıl ve üzeri süre ile mesleki kıdeme sahip olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada yer alan 120 velinin cinsiyet değişkenine göre dağılımları incelendiğinde; 100 (%83.3) kadın ve 20 (%16.7) erkek olduğu görülmektedir.

Velilerin yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde; 62 (%51.7) kişinin 25-34 yaş, 58 (%48.3) kişinin 35-44 yaş grubunda yer aldıkları saptanmıştır.

Eğitim düzeyine dair öğretmenlerin dağılımları incelendiğinde; 15 (%12.5) kişinin ilköğretim, 21 (%17.5) kişinin lise, 67 (%55.8) kişinin üniversite ve 17 (%14.2) kişinin lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin sınıflarında yer alan çocuk sayısına yönelik bilgiler tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2 Öğretmenlerin sınıflarında yer alan çocuk sayısına ilişkin bilgiler

Değişken	N	Min	Max	Ortalama ($\bar{x}$)	SS
Sınıfta Yer Alan Çocuk Sayısı	120	4	20	12.20	4.17

Araştırmada yer alan 120 öğretmenin sınıflarında yer alan çocuk sayısı 4-20 arasında, ortalaması 12.20 ve standart sapma değeri 4.17 olarak saptanmıştır.

4.2. Ölçeklerin İncelenmesi

4.2.1 Ölçeklerin normallik dağılımları

Araştırma sorularının test edilmesinden önce, veri dağılımlarının standart normal dağılıma uygun olup olmadığı test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3 Ölçeklerin normallik testi sonuçları

Ölçek Adı	Z	Skewness	Kurtosis	P
PERİK-İletişim Kurma	0.166	-0.426	0.320	0,000*
PERİK-Öz Kontrol	0.216	-0.640	0.058	0.000*
PERİK-Atılganlık	0.172	-0.035	0.281	0.000*
PERİK-Duygusal İstikrar	0.115	-0.237	0.810	0.000*
PERİK-Görev Yönetimi	0.113	-0.639	0.032	0.001*
PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma	0.171	-0.647	-0.753	0.000*
Okul Öncesi Kaygı Ölçeği	0.103	0.093	0.431	0.003*

* $p \leq 0,05$: İstatistiksel olarak anlamlı

Kolmogorov-Smirnov testinin sonuçlarına göre; çalışmada kullanılan PERİK-İletişim Kurma ($z=0.166$; $p=0.000$), PERİK-Öz Kontrol ($z=0.216$; $p=0.000$), PERİK-Atılganlık ($z=0.172$; $p=0.000$), PERİK-Duygusal İstikrar ($z=0.115$; $p=0.000$), PERİK-Görev Yönetimi ($z=0.113$; $p=0.001$), PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($z=0.171$; $p=0.000$) ve Okul Öncesi Kaygı Ölçeği ($z=0.103$; $p=0.003$) puanlarının dağılımı standart normal dağılıma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir ve bu nedenle normal dağılıma uygun değildir ($p \leq 0,05$) ancak ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde, değerlerin -1 ve +1 arasında yer aldığı görülmektedir. Basıklık ve çarpıklık değerlerin bu aralıkta yer alması durumunda Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre ölçek puanlarının dağılımı, normal dağılıma uygun olarak kabul edilmektedir. Bu kurala göre kullanılan ölçekler normal dağılıma uygundur ve buna bağlı olarak hipotez testlerinde parametrik testler kullanılmıştır.

4.2.2. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan bütün ölçeklerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4 Ölçeklerin puan ortalamaları ve puan aralıkları

	Sayı (n)	Ortalama ($\bar{x}$)	Std. Sapma (SS)	Min	Max
PERİK-İletişim Kurma	120	25.12	5.01	6	30
PERİK-Öz Kontrol	120	26.22	4.62	7	30
PERİK-Atılganlık	120	24.81	5.47	8	30
PERİK-Duygusal İstikrar	120	20.37	3.78	6	30
PERİK-Görev Yönetimi	120	23.68	4.49	9	30
PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma	120	25.11	4.86	13	30
Okul Öncesi Kaygı	120	67.32	20.36	36	136
Sosyal Kaygı	120	15.48	5.22	7	33
Genellenmiş Kaygı	120	16.57	5.39	7	35
Ayrılık Kaygısı	120	10.29	4.11	5	23
Belirgin Korkular	120	22.49	7.32	11	48

Öğrencilerin PERİK-İletişim Kurma boyutu puan ortalaması 25.12, PERİK-Öz Kontrol boyutu puan ortalaması 26.22, PERİK-Atılganlık boyutu puan ortalaması 24.81, PERİK-Duygusal İstikrar boyutu puan ortalaması 20.37, PERİK-Görev Yönetimi boyutu puan ortalaması 23.68 ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma boyutu puan ortalaması 25.11 olarak saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin PERİK-Öz Kontrol boyutu puanları diğer PERİK boyutlarından daha yüksektir.

Öğrencilerin Okul Öncesi Kaygı Ölçeği puan ortalaması 67.32 olarak gözlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından Sosyal Kaygı boyutu puan ortalaması 15.48, Genellenmiş Kaygı boyutu puan ortalaması 16.57, Ayrılık Kaygısı boyutu puan ortalaması 10.29 ve Belirgin Korkular boyutu puan ortalaması 22.49 olarak saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin Belirgin Korkular boyutu puanları ölçeğin diğer alt boyutlarından daha yüksektir.

4.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ve okul öncesi kaygı puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5 Ölçekler arasındaki ilişkinin korelasyon analizi sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
(1)PERİK-İletişim Kurma	r 1										
(2)PERİK-Öz Kontrol	r .510**	1									
(3)PERİK-Atılganlık	r .791**	.376**	1								
(4)PERİK-Duygusal İstikrar	r .575**	.463**	.455**	1							
(5)PERİK-Görev Yönetimi	r .502**	.484**	.448**	.435**	1						
(6)PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma	r .752**	.510**	.786**	.459**	.632**	1					
(7)Okul Öncesi Kaygı	r -.276**	-.390**	-.229*	-.357**	-.424**	-.328**	1				
(8)Sosyal Kaygı	r -.227*	-.300**	-.178	-.301**	-.278**	-.271**	.894**	1			
(9)Genellenmiş Kaygı	r -.204*	-.341**	-.194*	-.291**	-.453**	-.266**	.867**	.670**	1		
(10)Ayrılık Kaygısı	r -.406**	-.353**	-.348**	-.383**	-.389**	-.400**	.819**	.686**	.625**	1	
(11)Belirgin Korkular	r -.209*	-.384**	-.164	-.307**	-.396**	-.270**	.940**	.801**	.780**	.666**	1

* $p<0.05$: İstatistiksel olarak anlamlı; ** $p<0.01$: İstatistiksel olarak anlamlı

Korelasyon analizi sonuçlarına göre; PERİK-İletişim Kurma ile PERİK-Öz Kontrol ($r=0.510$; $p=0.000$), PERİK-Atılganlık ($r=0.791$; $p=0.000$), PERİK-Duygusal İstikrar ($r=0.575$; $p=0.000$), PERİK-Görev Yönetimi ($r=0.502$; $p=0.000$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.752$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Diğer taraftan PERİK-İletişim Kurma ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.276$; $p=0.002$), Sosyal Kaygı ($r=-0.227$; $p=0.013$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.204$; $p=0.025$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.406$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.209$; $p=0.022$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir.

PERİK-Öz Kontrol ile PERİK-Atılganlık ($r=0.376$; $p=0.000$), PERİK-Duygusal İstikrar ($r=0.463$; $p=0.000$), PERİK-Görev Yönetimi ($r=0.484$; $p=0.000$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.510$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Diğer taraftan PERİK-Öz Kontrol ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.390$; $p=0.000$), Sosyal Kaygı ($r=-0.300$; $p=0.001$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.341$; $p=0.000$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.353$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.384$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir.

PERİK-Atılganlık ile PERİK-Duygusal İstikrar ($r=0.444$; $p=0.000$), PERİK-Görev Yönetimi ($r=0.448$; $p=0.000$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.786$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Diğer taraftan PERİK-Atılganlık ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.229$; $p=0.012$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.194$; $p=0.034$) ve Ayrılık Kaygısı ($r=-0.348$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir.

PERİK-Duygusal İstikrar ile PERİK-Görev Yönetimi ($r=0.435$; $p=0.000$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.459$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Diğer taraftan PERİK-Duygusal İstikrar ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.357$; $p=0.000$), Sosyal Kaygı ($r=-0.301$; $p=0.001$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.291$; $p=0.001$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.383$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.307$; $p=0.001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir.

PERİK-Görev Yönetimi ile PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.632$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Diğer taraftan PERİK-Görev Yönetimi ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.424$; $p=0.000$), Sosyal Kaygı ($r=-0.278$; $p=0.002$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.453$; $p=0.000$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.389$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.396$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir.

PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.328$; $p=0.000$), Sosyal Kaygı ($r=-0.271$; $p=0.003$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.266$; $p=0.003$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.400$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.270$; $p=0.003$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır.

Okul Öncesi Kaygı ile Sosyal Kaygı ($r=0.894$; $p=0.000$), Genellenmiş Kaygı ($r=0.867$; $p=0.000$), Ayrılık Kaygısı ($r=0.819$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=0.940$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki belirlenmiştir.

Sosyal Kaygı ile Genellenmiş Kaygı ($r=0.670$; $p=0.000$), Ayrılık Kaygısı ($r=0.686$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=0.801$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki belirlenmiştir.

Genellenmiş Kaygı ile Ayrılık Kaygısı ($r=0.625$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=0.780$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki gözlenmiştir.

Ayrılık Kaygısı ile Belirgin Korkular ($r=0.666$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

4.4. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Cinsiyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin öğretmenlerin cinsiyetine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6 Öğretmenlerin öğrencilerine verdikleri ölçek puanları ile cinsiyet arasındaki ilişkiye ait t-testi sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	SS	t	P
PERİK-İletişim Kurma	Kadın	104	25.10	5.18	-0.107	0.915
	Erkek	16	25.25	3.85		
PERİK-Öz Kontrol	Kadın	104	26.41	4.70	1.140	0.257
	Erkek	16	25.00	4.00		
PERİK-Atılganlık	Kadın	104	24.93	5.58	0.590	0.556
	Erkek	16	24.06	4.79		
PERİK-Duygusal İstikrar	Kadın	104	20.15	3.91	-1.643	0.103
	Erkek	16	21.81	2.45		
PERİK-Görev Yönetimi	Kadın	104	23.69	4.32	0.056	0.956
	Erkek	16	23.62	5.65		
PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma	Kadın	104	25.30	4.78	1.097	0.275
	Erkek	16	23.87	5.37		

Yapılan analiz sonuçlarına göre; okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Okul öncesi kaygı düzeylerinin velilerin cinsiyetine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7 Ebeveynlerin çocuklarına verdikleri ölçek puanları ile cinsiyet arasındaki ilişkiye ait t-testi sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	SS	t	P
Okul Öncesi Kaygı	Kadın	100	68.09	20.41	0.920	0.360
	Erkek	20	63.50	20.18		
Sosyal Kaygı	Kadın	100	15.77	5.29	1.349	0.180
	Erkek	20	14.05	4.72		
Genellenmiş Kaygı	Kadın	100	16.74	5.40	0.748	0.456
	Erkek	20	15.75	5.38		
Ayrılık Kaygısı	Kadın	100	10.35	4.18	0.346	0.730
	Erkek	20	10.00	3.87		
Belirgin Korkular	Kadın	100	22.79	7.31	0.998	0.320
	Erkek	20	21.00	7.36		

Analiz sonuçlarına göre; okul öncesi kaygı düzeyleri ile ebeveynlerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$).

4.5. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Yaş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin öğretmenlerin yaşlarına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8 Öğretmenlerin öğrencilerine verdikleri ölçek puanları ile yaş arasındaki ilişkiye ait anova sonuçları

	Yaş	N	$\bar{x}$	SS	Min	Max	F	p	Fark
PERİK-İletişim Kurma	18-24 yaş	31	22.87	6.92	6	30	5.338	0.006*	1-2
	25-34 yaş	65	26.30	3.91	17	30			
	35-44 yaş	24	24.83	3.77	17	30			
PERİK-Öz Kontrol	18-24 yaş	31	23.83	5.97	7	30	6.036	0.003*	1-2 1-3
	25-34 yaş	65	27.04	3.78	18	30			
	35-44 yaş	24	27.08	3.70	18	30			
PERİK-Atılganlık	18-24 yaş	31	22.06	6.61	8	30	6.269	0.003*	1-2
	25-34 yaş	65	26.12	4.89	12	30			
	35-44 yaş	24	24.83	4.07	15	30			
PERİK-Duygusal İstikrar	18-24 yaş	31	18.45	4.30	6	30	6.019	0.003*	1-2 1-3
	25-34 yaş	65	20.90	3.60	13	30			
	35-44 yaş	24	21.41	2.61	16	27			
PERİK-Görev Yönetimi	18-24 yaş	31	22.77	4.68	9	30	0.904	0.408	
	25-34 yaş	65	23.90	4.60	13	30			
	35-44 yaş	24	24.25	3.90	15	30			
PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma	18-24 yaş	31	23.03	5.28	13	30	5.048	0.008*	1-2
	25-34 yaş	65	26.26	4.55	16	30			
	35-44 yaş	24	24.70	4.32	17	30			

* $p<0.05$: İstatistiksel olarak anlamlı

Yapılan analiz sonuçlarına göre; PERİK-İletişim Kurma ($F_{(2,117)}=5.338$; $p<0,05$), PERİK-Öz Kontrol ($F_{(2,117)}=6.036$; $p<0,05$), PERİK-Atılganlık ($F_{(2,117)}=6.269$; $p<0,05$), PERİK-Duygusal İstikrar ($F_{(2,117)}=6.019$; $p<0,05$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($F_{(2,117)}=5.048$; $p<0,05$) ile öğretmenlerin yaşları

arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey Post-Hoc testi sonuçlarına göre;

PERİK-İletişim Kurma için; 18-24 yaş grubu ile 25-34 yaş grubu arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Öğretmeni 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencinin PERİK-İletişim Kurma puanının öğretmeni 18-24 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PERİK-Öz Kontrol için; 18-24 yaş grubunun 25-34 yaş grubu ve 35-44 yaş grupları ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Öğretmeni 35-44 yaş grubunda yer alan öğrencinin PERİK-Öz Kontrol puanının öğretmeni 18-24 yaş ve 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PERİK-Atılganlık için; 18-24 yaş grubu ile 25-34 yaş grubu arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Öğretmeni 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencinin PERİK-Atılganlık puanının öğretmeni 18-24 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PERİK-Duygusal İstikrar için; 18-24 yaş grubunun 25-34 yaş grubu ve 35-44 yaş grupları ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Öğretmeni 35-44 yaş grubunda yer alan öğrencinin PERİK-Duygusal İstikrar puanının öğretmeni 18-24 yaş ve 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma için; 18-24 yaş grubu ile 25-34 yaş grubu arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Öğretmeni 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencinin PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma puanının öğretmeni 18-24 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi kaygı düzeylerinin velilerin yaşlarına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo 4.9 Ebeveynlerin çocuklarına verdikleri ölçek puanları ile yaş arasındaki ilişkiye ait t-testi sonuçları

	Yaş	n	$\bar{x}$	SS	t	p
Okul Öncesi Kaygı	25-34 yaş	62	66.91	17.98	-0.225	0.823
	35-44 yaş	58	67.75	22.79		
Sosyal Kaygı	25-34 yaş	62	15.51	5.04	0.071	0.944
	35-44 yaş	58	15.44	5.44		
Genellenmiş Kaygı	25-34 yaş	62	16.54	4.50	-0.055	0.956
	35-44 yaş	58	16.60	6.24		
Ayrılık Kaygısı	25-34 yaş	62	10.08	3.57	-0.579	0.564
	35-44 yaş	58	10.51	4.65		
Belirgin Korkular	25-34 yaş	62	22.25	6.54	-0.360	0.719
	35-44 yaş	58	22.74	8.11		

Analiz sonuçlarına göre; okul öncesi kaygı düzeyleri ile velilerin yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$).

4.6. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10 Öğretmenlerin öğrencilerine verdikleri ölçek puanları ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait anova sonuçları

	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{x}$	SS	Min	Max	F	p	Fark
PERİK-İletişim Kurma	Ön lisans	19	25.68	3.80	17	30	0.149	0.862	
	Lisans	94	25.00	5.28	6	30			
	Lisansüstü	7	25.28	4.71	17	30			
PERİK-Öz Kontrol	Ön lisans	19	28.05	2.32	23	30	1.799	0.170	
	Lisans	94	25.86	4.90	7	30			
	Lisansüstü	7	26.14	4.74	19	30			
PERİK-Atılganlık	Ön lisans	19	25.84	5.26	14	30	0.540	0.584	
	Lisans	94	24.54	5.64	8	30			
	Lisansüstü	7	25.71	3.59	20	30			

Tablo 4.10 Öğretmenlerin öğrencilerine verdikleri ölçek puanları ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait anova sonuçları (devam)

PERİK-Duygusal İstikrar	Ön lisans	19	21.31	3.57	15	30	0.755	0.472
	Lisans	94	20.23	3.87	6	30		
	Lisansüstü	7	19.71	3.14	13	23		
PERİK-Görev Yönetimi	Ön lisans	19	25.63	3.21	20	30	2.191	0.116
	Lisans	94	23.28	4.60	9	30		
	Lisansüstü	7	23.71	5.14	17	29		
PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma	Ön lisans	19	27.00	3.97	17	30	1.756	0.177
	Lisans	94	24.72	4.96	13	30		
	Lisansüstü	7	25.28	5.21	17	30		

Yapılan analiz sonuçlarına göre; okul öncesi kaygı düzeyleri ile öğretmenlerin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Okul öncesi kaygı düzeylerinin velilerin eğitim düzeylerine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11 Ebeveynlerin çocuklarına verdikleri ölçek puanları ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait anova sonuçları

	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{x}$	SS	Min	Max	F	p	Fark
Okul Öncesi Kaygı	İlkokul	15	88.06	22.02	52	130	7.189	0.000*	1-2
	Lise	21	63.47	14.22	47	108			1-3
	Üniversite	67	63.56	18.63	36	134			1-4
	Lisansüstü	17	68.58	22.16	42	136			
Sosyal Kaygı	İlkokul	15	21.53	5.26	14	33	9.811	0.000*	1-2
	Lise	21	14.42	4.00	9	27			1-3
	Üniversite	67	14.37	4.77	7	30			1-4
	Lisansüstü	17	15.82	4.82	11	31			
Genellenmiş Kaygı	İlkokul	15	19.33	7.12	9	29	1.928	0.129	
	Lise	21	15.95	3.76	9	24			
	Üniversite	67	15.92	5.08	7	30			
	Lisansüstü	17	17.47	6.07	9	35			
Ayrılık Kaygısı	İlkokul	15	14.53	4.56	5	23	7.130	0.000*	1-2
	Lise	21	10.00	3.49	5	18			1-3
	Üniversite	67	9.50	3.57	5	22			1-4
	Lisansüstü	17	10.00	4.51	5	21			

Tablo 4.11 Ebeveynlerin çocuklarına verdikleri ölçek puanları ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye ait anova sonuçları (devam)

	İlkokul	15	29.06	8.16	16	43			
<i>Belirgin</i>	Lise	21	20.76	5.33	13	38	5.550	0.001*	1-2
<i>Korkular</i>	Üniversite	67	21.38	6.83	11	48			1-3
	Lisansüstü	17	23.17	7.87	13	45			

* $p<0.05$: İstatistiksel olarak anlamlı

Analiz sonuçlarına göre; Okul Öncesi Kaygı ($F_{(3,116)}=7.189$; $p<0,05$), Sosyal Kaygı ($F_{(3,116)}=9.811$; $p<0,05$), Ayrılık Kaygısı ($F_{(3,116)}=7.130$; $p<0,05$) ve Belirgin Korkular ($F_{(3,116)}=5.550$; $p<0,05$) ile velilerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey Post-Hoc testi sonuçlarına göre;

Okul Öncesi Kaygı için; ilkokul eğitim düzeyinin lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyleri ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Velisi ilkokul eğitim düzeyi grubunda yer alan öğrencinin Okul Öncesi Kaygı puanının velisi lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sosyal Kaygı için; ilkokul eğitim düzeyinin lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyleri ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Velisi ilkokul eğitim düzeyi grubunda yer alan öğrencinin Sosyal Kaygı puanının velisi lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ayrılık Kaygısı için; ilkokul eğitim düzeyinin lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyleri ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Velisi ilkokul eğitim düzeyi grubunda yer alan öğrencinin Ayrılık Kaygısı puanının velisi lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Belirgin Korkular için; ilkokul eğitim düzeyinin lise ve üniversite eğitim düzeyleri ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Velisi ilkokul eğitim düzeyi grubunda yer alan öğrencinin Belirgin Korkular puanının velisi lise ve üniversite eğitim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.7. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Mesleki Kıdem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12 Öğretmenlerin öğrencilerine verdikleri ölçek puanları ile mesleki kıdem arasındaki ilişkiye ait anova sonuçları

	Mesleki Kıdem	N	$\bar{x}$	SS	Min	Max	F	p	Fark
PERİK-İletişim Kurma	1 yıl ve az	25	23.28	7.03	6	30	3.262	0.024*	1-3
	2-5 yıl	57	24.77	4.53	10	30			
	6-10 yıl	13	28.00	2.85	21	30			
	11 yıl ve üzeri	25	26.28	3.66	18	30			
PERİK-Öz Kontrol	1 yıl ve az	25	23.76	6.52	7	30	4.911	0.003*	1-4
	2-5 yıl	57	26.08	3.97	17	30			
	6-10 yıl	13	27.46	3.59	19	30			
	11 yıl ve üzeri	25	28.36	2.87	18	30			
PERİK-Atılgnlık	1 yıl ve az	25	21.80	6.55	8	30	5.404	0.002*	1-3 1-4
	2-5 yıl	57	24.80	5.37	12	30			
	6-10 yıl	13	28.53	2.40	22	30			
	11 yıl ve üzeri	25	25.92	4.17	15	30			
PERİK-Duygusal İstikrar	1 yıl ve az	25	19.00	4.76	6	30	3.342	0.022*	1-2
	2-5 yıl	57	20.07	3.62	13	30			
	6-10 yıl	13	22.53	3.90	16	30			
	11 yıl ve üzeri	25	21.32	2.09	18	25			
PERİK-Görev Yönetimi	1 yıl ve az	25	21.76	4.63	9	30	2.375	0.074	
	2-5 yıl	57	23.82	4.50	13	30			
	6-10 yıl	13	25.15	4.33	15	30			
	11 yıl ve üzeri	25	24.52	4.03	15	30			

Tablo 4.12 Öğretmenlerin öğrencilerine verdikleri ölçek puanları ile mesleki kıdem arasındaki ilişkiye ait anova sonuçları (devam)

	1 yıl ve az	25	23.48	5.47	13	30			
PERİK-	2-5 yıl	57	24.78	4.92	13	30			
Keşfetmekten	6-10 yıl	13	28.07	3.70	18	30	3.029	0.032*	1-2
Hoşlanma	11 yıl ve üzeri	25	25.96	3.93	18	30			

* $p<0.05$: İstatistiksel olarak anlamlı

Yapılan analiz sonuçlarına göre; PERİK-İletişim Kurma ($F_{(3,116)}=3.262$; $p<0,05$), PERİK-Öz Kontrol ($F_{(3,116)}=4.911$; $p<0,05$), PERİK-Atılganlık ($F_{(3,116)}=5.404$; $p<0,05$), PERİK-Duygusal İstikrar ($F_{(3,116)}=3.342$; $p<0,05$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($F_{(3,116)}=3.029$; $p<0,05$) ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey Post-Hoc testi sonuçlarına göre;

PERİK-İletişim Kurma için; 1 yıl ve az mesleki kıdemin 6-10 yıl mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-İletişim Kurma puanlarının mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PERİK-Öz Kontrol için; 1 yıl ve az mesleki kıdemin 11 yıl ve üzeri mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 11 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-Öz Kontrol puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PERİK-Atılganlık için; 1 yıl ve az mesleki kıdemin 6-10 yıl, 11 yıl ve üzeri mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-Atılganlık puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az, 11 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PERİK-Duygusal İstikrar için; 1 yıl ve az mesleki kıdemin 2-5 yıl mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 2-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-Duygusal İstikrar

puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma için; 1 yıl ve az mesleki kıdemin 2-5 yıl mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 2-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.8. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ve Okul Öncesi Kaygı Düzeyleri ile Sınıfta Yer Alan Çocuk Sayısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ve öğretmenlerin sınıflarında yer alan çocuk sayısı arasındaki ilişkinin incelemesi amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13 Öğretmenlerin öğrencilerine verdikleri ölçek puanlarının sınıflarında yer alan çocuk sayısı ile arasındaki ilişkinin korelasyon analizi sonuçları

Sınıfta Yer Alan Çocuk Sayısı		
PERİK-İletişim Kurma	r	-0.060
	p	0.517
PERİK-Öz Kontrol	r	-0.057
	p	0.535
PERİK-Atılganlık	r	-0.057
	p	0.538
PERİK-Duygusal İstikrar	r	-0.162
	p	0.078
PERİK-Görev Yönetimi	r	0.076
	p	0.410
PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma	r	-0.065
	p	0.479

Analiz sonuçlarına göre; okul öncesi kaygı düzeyleri ile öğretmenlerin sınıflarında yer alan çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$).

5.TARTIŞMA

Covid-19 pandemi sürecinde 3-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirmiş olan çalışmamızda ilgili literatür karşılaştırılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin kendi öğrencileri için katılım sağladığı, okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinde (PERİK) bulunan alt boyutların puan ortalamaları incelendiğinde, en çok puanın 26,22 ile öz kontrol/düşüncelilik boyutu olduğu belirlenmiştir. En az puanın ise 20,37 ile duygusal istikrar/stresle başa çıkma boyutu olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin 3-6 yaş grubundaki çocukları için katılım gösterdikleri, okul öncesi kaygı ölçeğinde bulunan alt boyutların puan ortalamaları incelendiğinde; en çok puanın 22,49 ile belirgin korkular boyutu olduğu belirlenmiştir.

Bu durum, Covid-19 pandemi sürecinde 3-6 yaş çocuklarının tez konusunda da belirtildiği gibi sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş ve kaygı düzeyleri bağlamında duygusal istikrar ve stresle başa çıkma durumlarının ve belirgin korkularının covid-19 pandemisinin üzerlerinde olumsuz bir etki bıraktığını düşündürmektedir.

Covid-19 pandemi süreci psikolojik sağlamlığın azaldığı, duygusal ve sosyal anlamda olumsuz etkilenme durumu, yetişkinlerin ve özellikle çocukların fiziksel ve ruhsal olarak etkilendiği bir dönem olmakla beraber, anne baba ve çocuk arasındaki iletişimin de doğru orantılı olarak olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür. (Döğer ve Kılınç, 2021).

Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğindeki puanların okul öncesi öğretmenlerinin yaşları arasındaki ilişkiye bakıldığında; ölçeğin 4 alt grubu için anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi yaş grupları ve ölçeğin hangi alt gruplarında değişiklik gösterdiğine bakıldığında;

Perik ölçeğinin iletişim kurma/sosyal performans alt boyutunda, 18-24 / 25-34 yaş grupları arasında fark çıkmıştır. Bununla beraber öğretmeni 25-34 yaş grubunda olan öğrencilerin öğretmeni 18-24 yaş grubunda olan öğrencilere göre iletişim

kurma/sosyal performans becerilerine dair olan alt boyut puanları daha yüksek elde edilmiştir.

Perik ölçeğinin öz kontrol/düşüncelilik alt boyutunda; 18-24 / 25-34 / 35-44 yaş grupları arasında fark çıkmıştır. Bununla beraber öğretmeni 35-44 yaş grubunda yer alan öğrencinin, öğretmeni 18-24 ve 25-34 yaş grubunda olan öğrencilere göre öz kontrol/düşüncelilik alt boyut puanları daha yüksek elde edilmiştir.

Perik ölçeğinin atılganlık alt boyutunda; 18-24 ve 25-34 yaş grupları arasında fark çıkmıştır. Bununla beraber öğretmeni 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencinin, öğretmeni 18-24 yaş grubunda olan öğrencilere göre atılganlık alt boyut puanları daha yüksek çıkmıştır.

Perik duygusal istikrar/stresle başa çıkma alt boyutunda; 18-24 / 25-34 / 35-44 yaş grupları arasında fark çıkmıştır. Bununla beraber öğretmeni 35-44 yaş grubunda yer alan öğrencinin, öğretmeni 18-24 ve 25-34 yaş grubunda olan öğrencilere göre öz kontrol/düşüncelilik alt boyut puanları daha yüksek elde edilmiştir.

Perik keşfetmekten hoşlanma alt boyutunda; 18-24 / 25-34 yaş grupları arasında fark çıkmıştır. Bununla beraber öğretmeni 25-34 yaş grubunda olan öğrencilerin öğretmeni 18-24 yaş grubunda olan öğrencilere göre keşfetmekten hoşlanma alt boyut puanları daha yüksek elde edilmiştir.

Perik ölçeğinin alt boyutları puanlarına bakıldığında, 18-24 yaşa kıyasla diğer yaş grupları daha yüksek çıkmıştır. Çocukların aileyle yakın ilişkiler kurmasının önemi olduğu kadar çocuğun öğretmeniyle kurduğu yakın ilişkiler de oldukça önemlidir. Bilindiği gibi öğretmenlerin mesleğe başladıkları en erken yaş olarak 21 yaş denebilmektedir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin meslek hayatlarında yaş olarak ve tecrübe anlamında ilerlemiş olmaları çocukların alt boyut puanlarının yüksek olmasında olumlu anlamda etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Bu anlamda bu alan için öğretmenlerin yaş grupları ile mesleki kıdemleri aynı kategoride değerlendirilebilmektedir.

Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasındaki ilişkiye bakıldığında; ölçeğin iletişim kurma, öz kontrol, atılganlık, duygusal istikrar ve keşfetmekten hoşlanmanın dahil olduğu 5 alt grubu arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Farklılığın hangi gruplar arasında değiştiğini belirlemek amacıyla yapılan test sonucuna göre ise;

Perik ölçeğinin iletişim kurma/sosyal performans alt boyutunda, 1 yıl ve az mesleki kıdemin 6-10 yıl mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin ölçek puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Perik ölçeğinin öz kontrol/düşüncelilik alt boyutunda; 1 yıl ve az mesleki kıdemin 11 yıl ve üzeri mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 11 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinin ölçek puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Perik ölçeğinin atılganlık alt boyutunda; 1 yıl ve az mesleki kıdemin 6-10 yıl, 11 yıl ve üzeri mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin ölçek puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az, 11 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Perik duygusal istikrar/stresle başa çıkma alt boyutunda; 1 yıl ve az mesleki kıdemin 2-5 yıl mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 2-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin ölçek puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Perik keşfetmekten hoşlanma alt boyutunda; 1 yıl ve az mesleki kıdemin 2-5 yıl mesleki kıdem ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Mesleki kıdemi 2-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin ölçek puanlarının mesleki

kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Perik ölçeğinin alt boyut puanlarına bakıldığında öğretmenlerin mesleki kıdem süresi olarak 1 yıl ve az şeklinde hiçbir sonuca rastlanılmamıştır. Bu anlamda, öğretmenlerin çocuklar üzerindeki mesleki deneyimlerinin oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür. Perik ölçeğindeki alt boyut maddeleri incelendiğinde, çocukların öğretmenleriyle kurdukları ilişkinin ve öğretmenlerine karşı daha fazla yakınlık gösterebiliyor olmalarının bir sebebi olarak da öğretmenlerin bir anlamda tecrübeli olup mesleki olarak tecrübelerinden de kaynaklı sınıf ortamında çocukla yakın temasa daha rahat geçebiliyor olmasından kaynaklı olduğunu düşünmek mümkündür.

Sınıf içerisinde öğretmen ve çocuk ilişkisinin kaliteli olması, bir anlamda çocukların okul ve sınıftaki davranışlarında sosyal rolleri bakımından bir belirleyicilik durumu oluşturmaktadır. Bununla beraber öğretmenler çocukların hissettikleri dışa yansıtmak istedikleri ihtiyaçlarını duyarlılık ve hassasiyetle yaklaşarak çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerine de katkıda bulunmaktadır. Bir başka açıdan öğretmen çocukların gelişimlerine katkıda bulunabildiği gibi kalitesiz ilerleyen öğretmen çocuk ilişkisinde de tam tersi olarak öğretmen çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek bir takım davranış problemleri geliştirmesine neden olabilmektedir.

Sonuç itibariyle, öğretmenlerin çocuklarla yakın ilişkiler kurması hem çocukların gelişimleri açısından hem de öğretmenlerin mesleki doyumları açısından oldukça önem teşkil etmektedir (İman, 2016).

Öğretmenlerin mesleki kıdemleri üzerine bir başka kaynakta şu şekilde değinilmiştir;

Öğretmenler 10 yıl ve üzeri mesleki kıdemlerine ulaştıklarında okul ve sınıf içerisinde öğretmen çocuk ilişkisi anlamında bir kalite söz konusudur. Çocuklarla olan ilişkileri daha yakın ve çatışmaların oldukça azaldığı görülmektedir. Bu anlamda öğretmenlerin tecrübe kazanmış olması öğretmen çocuk ilişkisini olumlu yönde etkilemektedir. Bir başka ifadeyle, öğretmen hem kendi mesleğini daha fazla

benimsemekte hem de çocuklarla olan ilişkisinde tecrübeli hale geldiğinden uygun davranışlar geliştirebilmektedir (Usta, 2014).

O'Connor ve McCartney (2006) yapmış oldukları bir çalışma sonucunda, öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin artması durumunda çocuklarla daha fazla olumsuz anlamda yakınlıkta bulunduklarını ve bu durumun sebebinin mesleki olarak tükenmişliklerinin bir belirtisi olabileceğini belirtmişlerdir.

Araştırmamızın sonucuna göre yapılmış birkaç çalışma daha araştırmayı doğrulamaktadır; Chung (2000) 'in yapmış olduğu bir çalışmada, öğretmenlerin meslek hayatlarında deneyimleri artıp, mesleki kıdemleri ilerledikçe çocuklarla daha kaliteli ilişkiler geliştirdiği sonucuna varmıştır.

Bir başka araştırmada ise; Kıldan (2008) yaptığı araştırmanın sonuçlarına dayanarak öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça çocuklarla ilişkilerinin daha olumlu şekilde geliştiğini gösterge olarak sunmuştur.

Brekelmans ve arkadaşları (2005), öğretmenlerin çocuklarla olan ilişkilerinin öğretmenlerin mesleki kıdem ve tecrübelerine göre değerlendirildiğinde farklılaşmalar olduğunu belirtmişlerdir (Usta, 2014). Bu araştırmanın bulguları, öğretmenlerin en az 2-5 yıl arasında bir mesleki kıdemlerinin bulunuyor olması çocukların ölçek alt boyutlarında olumlu anlamda değişiklikler göstermiş olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin 11 yıl ve üzeri mesleki kıdemleri olması sadece bir alt boyutta yüksek bulunmuştur bununla beraber 1 yıl ve az mesleki kıdem yüksek bulunduğu görülmemiştir. Bu anlamda çocuklar üzerinde 11 yıl ve üzeri ya da 1 yıl ve az mesleki kıdem çok büyük farklar oluşturmamış demek mümkündür. 11 yıl ve üzeri mesleki kıdem ölçek alt boyut puanlarının yüksek bulunmamasının nedeni olarak bu durum, özellikle okul öncesi dönem olarak bilinen 3-6 yaş grubu çocukların yaşlarının küçük olması ve bununla beraber eğitimin diğer gruplara göre daha zor olduğu bir dönemde, sonuç olarak öğretmenin üzerine daha büyük sorumluluklar da yüklenmektedir. Bu anlamda bu durum öğretmenlerin tükenmişlik durumlarıyla bağdaştırılabilir (Akman, 2010). Ayrıca, 11 yıl ve üzeri mesleki kıdemde olan öğretmenlerin gerek yaşları itibarıyla 3-6 yaş grubu çocuklarla aralarında büyük bir yaş farkı bulunmaktadır bununla beraber çocukların

ihtiyaçlarına yönelik olarak ayak uydurma durumlarında zorlaşmaların görülebileceğinin ve çocuklarla kurulan ilişkilerin azalabileceğini söylemek mümkündür.

Okul ncesi çocuklar kaygı ölçeğindeki puanların ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiye ve bulguların sonuçlarına bakıldığında; ölçeğin 4 alt boyutunda anlamlı düzeyde bir fark bulunduğu sonucu elde edilmiştir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan test sonucuna göre ise; ilkokul eğitim düzeyinin lise, niversite ve lisansüstü eğitim düzeyleri ile arasındaki anlamlı farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Ölçeğin okul öncesi kaygı, sosyal kaygı, ayrılık kaygısı ve belirgin korkular alt boyutu olmak üzere 4 boyutta da velisi ilkokul eğitim düzeyi grubunda yer alan öğrencinin puanı, velisi lise, niversite ve lisansüstü eğitim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızdaki bu bulgulara göre; ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çocukların kaygı düzeyleri üzerinde önemli ölçüde etkide bulunduğu görülmektedir. Ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıa çocuklarında gelişen kaygı durumlarının azalması, ebeveynlerin çocuklara karşı olan farkındalıklarının artması ve sağlıklı etkileşim kurabilme kabiliyetlerinin geliştiği görülmektedir. nemli bir süreç olan Covid-19 pandemi sürecinde ebeveynlerin sağlıklı ocuk yetiştirme anlamında eğitim seviyesi düştükçe hem kendi kaygılarını kontrol edebilme hem de çocuklar üzerindeki tutumları konusundaki bilinçlerinin düştüğünü söylemek mümkündür. Araştırma bulgularına göre bu anlamlı farklılığın, eğitim seviyesi arttıa çocuklara yaklaşımın daha farklı olduğunu, ebeveynlerin çocuklara karşı bilinçli ilerleme kaydetmeleri ve çocukların kaygı seviyelerinde azalmaların olması da bir sebep olarak düşünülmektedir. Elde edilen bulgular çalışmanın hipotezini desteklemektedir. Ebeveynlerin eğitim seviyesinin çocuklarının kaygıları üzerine yapılan ve bu anlamda bu bulguyu da destekleyen çalışmaların literatürde bulunduğu görülmektedir.

Canbolat (2017)'ın "48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin duygusal zekâ düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişki"yi araştırdığı çalışmanın sonuçlarına göre, annelerin eğitim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılıklar bulunduğu sonucu elde edilmiştir.

Yener (2014), ise “Okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki”yi inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre çocukların sosyal beceri ile annelerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık sonucu tespit edilmiştir. Bununla beraber annelerin eğitim seviyelerinde düşüş oldukça çocuklar üzerinde aşırı koruyuculuk geliştirme ve aynı şekilde çocuklar üzerinde baskı ve disiplin tutumlarını arttırma eğilimi olduğu sonucuna varılmıştır.

Kuyucu (2012)’nın incelediği “Duyguları Anlama Becerileri Farklı Düzeydeki Çocukların (60-72 ay) Akranlarına Karşı Gösterdikleri Duygusal ve Davranışsal Tepkilerin İncelenmesi” başlıklı araştırmasında, annelerin eğitim seviyelerinin yüksek öğretim düzeyinde bulunduğu çocuklarının, ilköğretim düzeyinde bulunan annelerin çocuklarına göre zihinsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimlerinde daha iyi oldukları tespit edilmiştir (Akyol, 2015).

Uçmaz Halıcıoğlu (2004) yaptığı araştırmasında, eğitim düzeyi yükseköğretim olan annelerin eğitim seviyesi daha düşük olan annelere göre, çocuklarıyla olan empati becerisi düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Meriç ve Özyürek (2018), Saygıdeğer (2004) ve Sarıyüce Körükçü (2004) annelerin çocuklarıyla olan iletişimlerini konu alan birtakım çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalarda annelerin eğitim düzeylerinin çocuklarıyla olan iletişime etkisi incelenmiştir. Bu araştırmaların hepsinin ortak sonucu, anne ve çocuk iletişiminin annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı farklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmamızda inceleme yaptığımız ve aynı zamanda araştırma hipotezlerinden (H9) olan, ‘okul öncesi öğretmenlerinin 3-6 yaş grubu öğrencileri için okul ortamında değerlendirdikleri sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğindeki puanlar ile ebeveynlerin 3-6 yaş grubu çocuklarındaki kaygı boyutu arasında anlamlı bir korelasyon vardır’. hipotezinin korelasyon analiz sonuçlarına baktığımızda;

PERİK-İletişim Kurma ile PERİK-Öz Kontrol ($r=0.510$; $p=0.000$), PERİK-Atılganlık ($r=0.791$; $p=0.000$), PERİK-Duygusal İstikrar ($r=0.575$; $p=0.000$), PERİK-Görev Yönetimi ($r=0.502$; $p=0.000$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.752$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu anlamda Perik-iletişim kurma alt boyut puanının arttığı

durumlarda ölçeğin diğer alt boyutlarında da bir artış söz konusudur ve bununla beraber alt boyutlar arasında anlamlı olarak bir ilişki bulunmaktadır.

Diğer taraftan PERİK-İletişim Kurma ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.276$; $p=0.002$), Sosyal Kaygı ($r=-0.227$; $p=0.013$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.204$; $p=0.025$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.406$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.209$; $p=0.022$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Korelasyon çift yönlü okunabilen simetrik bir tablo olduğundan bir ayna durumu söz konusudur. Bu anlamda Perik- iletişim kurma alt boyut puanı arttığı durumlarda okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanlarında bir azalma olur ya da okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanları artarsa perik ölçeği alt boyutunda bir azalma olur şeklinde yorumlamak mümkündür. Bununla beraber her iki ölçek arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK-Öz Kontrol ile PERİK-Atılmanlık ($r=0.376$; $p=0.000$), PERİK-Duygusal İstikrar ($r=0.463$; $p=0.000$), PERİK-Görev Yönetimi ($r=0.484$; $p=0.000$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.510$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Bu anlamda Perik-öz kontrol alt boyut puanının arttığı durumlarda ölçeğin diğer alt boyutlarında da bir artış söz konusudur ve bununla beraber alt boyutlar arasında anlamlı olarak bir ilişki bulunmaktadır.

Diğer taraftan PERİK-Öz Kontrol ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.390$; $p=0.000$), Sosyal Kaygı ($r=-0.300$; $p=0.001$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.341$; $p=0.000$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.353$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.384$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir. Bu anlamda Perik- öz kontrol alt boyut puanı arttığı durumlarda okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanlarında bir azalma olur ya da okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanları artarsa perik ölçeği öz kontrol alt boyutunda bir azalma olur şeklinde yorumlamak mümkündür. Bununla beraber her iki ölçek arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK-Atılmanlık ile PERİK-Duygusal İstikrar ($r=0.444$; $p=0.000$), PERİK-Görev Yönetimi ($r=0.448$; $p=0.000$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.786$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Bu anlamda Perik-atılmanlık alt boyut puanının arttığı durumlarda ölçeğin diğer alt boyutlarında da bir artış söz konusudur ve bununla beraber alt boyutlar arasında anlamlı olarak bir ilişki bulunmaktadır.

Diğer taraftan PERİK-Atılmanlık ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.229$; $p=0.012$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.194$; $p=0.034$) ve Ayrılık Kaygısı ($r=-0.348$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir. Bu anlamda Perik- atılmanlık alt boyut puanı arttığı durumlarda okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanlarında bir azalma olur ya da okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanları artarsa perik ölçeği atılmanlık alt boyutunda bir azalma olur şeklinde yorumlamak mümkündür. Bununla beraber her iki ölçek arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK-Duygusal İstikrar ile PERİK-Görev Yönetimi ($r=0.435$; $p=0.000$) ve PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.459$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Bu anlamda Perik-duygusal istikrar alt boyut puanının arttığı durumlarda ölçeğin diğer alt boyutlarında da bir artış söz konusudur ve bununla beraber alt boyutlar arasında anlamlı olarak bir ilişki bulunmaktadır.

Diğer taraftan PERİK-Duygusal İstikrar ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.357$; $p=0.000$), Sosyal Kaygı ($r=-0.301$; $p=0.001$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.291$; $p=0.001$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.383$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.307$; $p=0.001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir. Bu anlamda Perik- duygusal istikrar alt boyut puanı arttığı durumlarda okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanlarında bir azalma olur ya da okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanları artarsa perik ölçeği duygusal istikrar alt boyutunda bir azalma olur şeklinde yorumlamak mümkündür. Bununla beraber her iki ölçek arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK-Görev Yönetimi ile PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ($r=0.632$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır. Bu anlamda Perik-görev yönetimi alt boyut puanının arttığı durumlarda ölçeğin keşfetmekten hoşlanma alt boyutunda da bir artış söz konusudur ve bununla beraber bu iki alt boyut arasında anlamlı olarak bir ilişki bulunmaktadır.

Diğer taraftan PERİK-Görev Yönetimi ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.424$; $p=0.000$), Sosyal Kaygı ($r=-0.278$; $p=0.002$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.453$; $p=0.000$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.389$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.396$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki gözlenmiştir. Bu anlamda Perik- görev yönetimi alt boyut puanı arttığı durumlarda okul

öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanlarında bir azalma olur ya da okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanları artarsa perik ölçeği görev yönetimi alt boyutunda bir azalma olur şeklinde yorumlamak mümkündür. Bununla beraber her iki ölçek arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ile Okul Öncesi Kaygı ($r=-0.328$; $p=0.000$), Sosyal Kaygı ($r=-0.271$; $p=0.003$), Genellenmiş Kaygı ($r=-0.266$; $p=0.003$), Ayrılık Kaygısı ($r=-0.400$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=-0.270$; $p=0.003$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır. Bu anlamda Perik-keşfetmekten hoşlanma alt boyut puanı arttığı durumlarda okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanlarında bir azalma olur ya da okul öncesi kaygı ölçeği alt boyut puanları artarsa perik ölçeği keşfetmekten hoşlanma alt boyutunda bir azalma olur şeklinde yorumlamak mümkündür. Bununla beraber her iki ölçek arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Okul Öncesi Kaygı ile Sosyal Kaygı ($r=0.894$; $p=0.000$), Genellenmiş Kaygı ($r=0.867$; $p=0.000$), Ayrılık Kaygısı ($r=0.819$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=0.940$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki belirlenmiştir. Bu anlamda Okul Öncesi Kaygı ölçeğindeki bu alt boyut artması durumunda ölçeğin diğer alt boyut puanlarında da bir artış söz konusudur ve bununla beraber alt boyutlar arasında anlamlı olarak bir ilişki bulunmaktadır.

Sosyal Kaygı ile Genellenmiş Kaygı ($r=0.670$; $p=0.000$), Ayrılık Kaygısı ($r=0.686$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=0.801$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki belirlenmiştir. Bu anlamda Okul Öncesi Kaygı ölçeğindeki sosyal kaygı alt boyut puanının artması durumunda ölçeğin diğer alt boyut puanlarında da bir artış söz konusudur ve bununla beraber alt boyutlar arasında anlamlı olarak bir ilişki bulunmaktadır.

Genellenmiş Kaygı ile Ayrılık Kaygısı ($r=0.625$; $p=0.000$) ve Belirgin Korkular ($r=0.780$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki gözlenmiştir. Bu anlamda Okul Öncesi Kaygı ölçeğindeki genellenmiş kaygı alt boyut puanının artması durumunda ölçeğin diğer alt boyut puanlarında da bir artış söz konusudur ve bununla beraber alt boyutlar arasında anlamlı olarak bir ilişki bulunmaktadır.

Ayrılık Kaygısı ile Belirgin Korkular ($r=0.666$; $p=0.000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Bu anlamda Okul Öncesi Kaygı ölçeğindeki ayrılık kaygısı alt boyut puanının artması durumunda ölçeğin belirgin korkular alt boyutunda da bir artış söz konusudur ve bununla beraber bu iki alt boyut arasında anlamlı olarak bir ilişki bulunmaktadır.

Araştırmamızda sonuçları anlamlı düzeyde fark bulunamayan diğer bulgulara bakıldığında;

Perik ölçeğinin öğretmenlerin cinsiyeti arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, öğretmenler tarafından öğrencilere verilen perik puanları, öğretmenlerin cinsiyetine göre değişmemektedir. Anlamlı düzeyde fark bulunamamasının bir nedeni olarak, analiz tablosundaki erkek ve kadın cinsiyetinin dağılımının dengesiz olmasından kaynaklı olabileceğini düşündürmektedir. Bu anlamda bu hipotezin sınırlaması olduğunu söylemek mümkündür.

Okul öncesi kaygı ölçeği ile ebeveynlerin cinsiyeti arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, velilerin cinsiyeti okul öncesi kaygı düzeyi için bir anlamlılık sağlamamaktadır. Anlamlı düzeyde fark bulunamamasının bir nedeni olarak, 100 ve 20'lik iki grubun karşılaştırılmasından sebep olarak dağılım dengesizdir bu sebeple bir anlamlılık yakalanamamış olabileceği düşünülmektedir. Bu anlamda bu kısmın da sınırlılık bazında olduğunu söylemek mümkündür.

Okul öncesi kaygı ölçeği ile ebeveynlerin yaşları arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Öğretmenlerin eğitim düzeylerinin Perik ölçeğinin alt boyutlarıyla herhangi bir ilişkisi bulunmamaktadır. Çocukların sınıftaki sayıları, çocukların öğretmenleri tarafından verilen Perik puanları üzerinde herhangi bir anlamlılık oluşturmamaktadır.

Araştırmamızda, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, mesleki kıdem, sınıfta bulunan çocuk sayısı gibi değişkenlere göre analizler yapılmıştır. İleride yapılacak olan çalışmalarda farklı değişkenler ele alınarak analizler yapılması mümkündür. Araştırmada kullanılan veriler çevrimiçi olarak ulaşılabilen, çalışmaya katılmayı kabul eden gönüllü ebeveynlerden ve okul öncesi öğretmenlerinden elde edilmiştir. İleride yapılacak olan farklı çalışmalarda araştırma evreni ve örneklem genişletilebilir, öğretmenlerin ve ebeveynlerin cinsiyetleri ayrı ayrı değerlendirmeye

alınarak ölçekler uygulanabilir. Bununla beraber içinde bulunduğumuz Covid-19 pandemi sürecinde teması en aza indirmek amacıyla erişilebilir bir değerlendirme yöntemi olan Google Form aracılığıyla verileri toplamış olmanın bazı sınırlamaları bulunmaktadır. Google formların geniş kitlelere ulaştırılabilme zorluğunun yanı sıra çalışmamızda belirttiğimiz gibi ölçeklerin bir tanesi çocuğun okul öncesi öğretmeni tarafından bir tanesi ebeveynler tarafından doldurulması gerekmektedir. Ancak bazı ölçeklerde, öğretmenlerin ölçekleri doldurup ebeveynlerin ölçeği doldurmaması sebebiyle ölçekler arasında karşılaştırma ve eşleştirme yapmak sınırlamalar arasında bulunmaktadır.

Araştırmamız oldukça özel ve önemli bir dönem olan Covid-19 pandemi sürecinde okul öncesi dönem 3-6 yaş grubu çocuklarının sosyal duygusal sağlık ve psikolojik iyi oluş durumlarının incelenmesi ve bu inceleme sonucunda ortaya koyulan sonuçlar anlamında özgün ve günceldir. Bununla beraber, araştırma kapsamında yapılan literatür taramasında; araştırmamızı destekler nitelikte benzerlik gösteren çalışmaların bulunduğu, alt problem sorularımız ve hipotezlerimize de paralellik gösteren bilimsel verilerin olduğu görülmüştür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Türkiye’de Covid-19 pandemi sürecinde 3-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal sağlamlık ve psikolojik iyi oluş durumlarının incelenmesini amaçlayan ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmış bir çalışmadır. Çalışmada, araştırmalarda kullanılmakta olan örnekleme yöntemlerinden tesadüfi olmayan “iradi örnekleme” yöntemine başvurulmuştur (Orhunbilge, 2000 s:9). Çalışma evrenini ve örneklemini araştırmaya gönüllü olarak katılan aktif olarak görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenlerinin ele alarak doldurdıkları 3-6 yaş grubu çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Toplam 120 çocuğun ebeveyni ve okul öncesi öğretmenleri araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir;

- Araştırmada yer alan 120 öğretmenin cinsiyet değişkenine göre dağılımları incelendiğinde; 104 (%86.7) kadın ve 16 (%13.3) erkek olduğu görülmektedir.
- Öğretmenlerin yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde; 31 (%25.8) kişinin 18-24 yaş, 65 (%54.2) kişinin 25-34 yaş, 24 (%20) kişinin 35-44 yaş grubunda yer aldıkları saptanmıştır.
- Eğitim düzeyine dair öğretmenlerin dağılımları incelendiğinde; 19 (%15.8) kişinin ön lisans, 94 (%78.3) kişinin lisans ve 7 (%5.8) kişinin lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir.
- Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin dağılımları incelendiğinde; 25 (%20.8) kişinin 1 yıl ve daha az, 57 (%47.5) kişinin 2-5 yıl, 13 (%10.8) kişinin 6-10 yıl, 25 (%20.8) kişinin 11 yıl ve üzeri süre ile mesleki kıdeme sahip olduğu belirlenmiştir.
- Araştırmada yer alan 120 velinin cinsiyet değişkenine göre dağılımları incelendiğinde; 100 (%83.3) kadın ve 20 (%16.7) erkek olduğu görülmektedir.
- Velilerin yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde; 62 (%51.7) kişinin 25-34 yaş, 58 (%48.3) kişinin 35-44 yaş grubunda yer aldıkları saptanmıştır.
- Eğitim düzeyine dair öğretmenlerin dağılımları incelendiğinde; 15 (%12.5) kişinin ilköğretim, 21 (%17.5) kişinin lise, 67 (%55.8) kişinin üniversite ve 17 (%14.2) kişinin lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

- Araştırmada yer alan 120 öğretmenin sınıflarında yer çocuk sayısı 4-20 arasında, ortalaması 12.20 ve standart sapma değeri 4.17 olarak saptanmıştır.
- Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ve okul öncesi kaygı düzeylerine ilişkin değerlendirme yapıldığında; öğrencilerin PERİK-Öz Kontrol boyutu puanları diğer PERİK boyutlarından daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Okul öncesi kaygı ölçeğinde ise öğrencilerin Belirgin Korkular boyutu puanları ölçeğin diğer alt boyutlarından daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ve okul öncesi kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin korelasyon sonucuna bakıldığında;

- PERİK-İletişim Kurma ile ölçeğin diğer alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- PERİK-İletişim Kurma ile okul öncesi kaygı ölçeğinin alt boyutlarının tümü arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- PERİK-Öz Kontrol ile ölçeğin diğer 4 alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- PERİK-Öz Kontrol ile okul öncesi kaygı ölçeğinin alt boyutlarının tümü arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- PERİK-Atılganlık ile ölçeğin diğer 3 alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- PERİK-Atılganlık ile okul öncesi kaygı ölçeğinin 3 alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- PERİK-Duygusal İstikrar ile ölçeğin diğer 2 alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- PERİK-Duygusal İstikrar ile okul öncesi kaygı ölçeğinin alt boyutlarının tümü arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- PERİK-Görev Yönetimi ile ölçeğin diğer 1 alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

- PERİK-Görev Yönetimi ile okul öncesi kaygı ölçeğinin alt boyutlarının tümü arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma ile okul öncesi kaygı ölçeğinin alt boyutlarının tümü arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- Okul Öncesi Kaygı ile ölçeğin diğer 4 alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- Sosyal Kaygı ile ölçeğin diğer 3 alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- Genellenmiş Kaygı ile ölçeğin diğer 2 alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- Ayrılık Kaygısı ile ölçeğin diğer 1 alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.
- Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmadığı görülmüştür.
- Okul öncesi kaygı düzeyleri ile velilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmadığı görülmüştür.
- Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin öğretmenlerin yaşlarına göre değerlendirmesi yapıldığında, anlamlı düzeyde bir fark bulunduğu saptanmıştır. PERİK-İletişim Kurma için; öğretmeni 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencinin PERİK-İletişim Kurma puanının öğretmeni 18-24 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu, PERİK-Öz Kontrol için; öğretmeni 35-44 yaş grubunda yer alan öğrencinin PERİK-Öz Kontrol puanının öğretmeni 18-24 yaş ve 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu, PERİK-Atılganlık için; öğretmeni 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencinin PERİK-Atılganlık puanının öğretmeni 18-24 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu, PERİK-Duygusal İstikrar için; öğretmeni 35-44 yaş grubunda yer alan öğrencinin PERİK-Duygusal İstikrar puanının öğretmeni 18-24 yaş ve 25-34 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu, PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma için; öğretmeni 25-34 yaş grubunda yer alan

öğrencinin PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma puanının öğretmeni 18-24 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir.

- Okul öncesi kaygı düzeyleri ile velilerin yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmadığı saptanmıştır.
- Öğretmenlerin eğitim düzeyleri ile öğrencilerin PERİK puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmadığı saptanmıştır.
- Okul öncesi kaygı düzeyleri ile velilerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunduğu saptanmıştır. Okul Öncesi Kaygı için; velisi ilkokul eğitim düzeyi grubunda yer alan öğrencinin Okul Öncesi Kaygı puanının velisi lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu, Sosyal Kaygı için; velisi ilkokul eğitim düzeyi grubunda yer alan öğrencinin Sosyal Kaygı puanının velisi lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu, Ayrılık Kaygısı için; velisi ilkokul eğitim düzeyi grubunda yer alan öğrencinin Ayrılık Kaygısı puanının velisi lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu, Belirgin Korkular için; velisi ilkokul eğitim düzeyi grubunda yer alan öğrencinin Belirgin Korkular puanının velisi lise ve üniversite eğitim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir.
- Öğretmenlerin Perik ölçek puanlarına göre mesleki kıdemleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunduğu görülmüştür. PERİK-İletişim Kurma için; mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-İletişim Kurma puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu, PERİK-Öz Kontrol için; mesleki kıdemi 11 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-Öz Kontrol puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu, PERİK-Atılganlık için; mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-Atılganlık puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az, 11 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu, PERİK-Duygusal İstikrar için; mesleki kıdemi 2-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-Duygusal İstikrar puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu,

PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma için; mesleki kıdemi 2-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin PERİK-Keşfetmekten Hoşlanma puanlarının mesleki kıdemi 1 yıl ve az olan öğretmenlerin öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir.

- Okul öncesi kaygı düzeyleri ile öğretmenlerin sınıflarında yer alan çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki saptanmamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirilmiş olan öneriler şunlardır;

- Çocukları bulundukları gelişim dönemlerindeki özelliklerine göre değerlendirmek gerekmektedir.
- 3-6 yaş grubu çocuklarının özelliklerinden olan aile bireylerinin verdikleri tepkileri oldukça dikkatle takip etmelerinden dolayı Covid-19 pandemi sürecinde bu anlamda ebeveynlere büyük sorumluluk düşmektedir.
- 3-6 yaş grubu dönemindeki çocuklar için çevresindekiler, bakım veren aileleri ya da öğretmenleri tarafından sosyal duygusal sağlık ve psikolojik iyi oluş durumlarının Covid-19 pandemi sürecinde ortaya çıkan tepkileri anlamında ruhsal anlamda da desteklenmesi gerekmektedir.
- Aile ve özellikle okul öncesi öğretmenleri iş birliği yapmalı, çocuğa karşı yaklaşımları aynı olmalıdır.
- Ebeveynlerin çocuklarıyla Covid-19 hastalığına dair konuşmaları, onları bu anlamda bilgilendirmeleri gerekmektedir. Bu şekilde hem çocukların var olan kaygı düzeylerinin azalmasına yardımcı olunur hem de yeni oluşacak kaygıların önüne geçilmiş olunacaktır.
- Araştırma sonucumuzda da elde edildiği gibi, ebeveynlerin eğitim düzeyleri çocukların kaygı durumlarını olumsuz anlamda etkilediği sonucuna varılmıştır. Ebeveynlerin eğitim düzeyleri düşük olsa da mümkün olduğunca çocuk gelişimine dair kitaplarla kendilerini desteklemeli ve çocuklarının yaş grubu özelliklerini dikkate alarak kendilerini geliştirmelilerdir. Bununla beraber ebeveynlerin de kendi kaygılarını çocuklarına yansıtmaması oldukça önemlidir.
- Çocukların hissettikleri korkular ve kaygılar hafife alınmamalı, çocuklarla iletişim kurularak sohbet edilmeli, çocuğun kendisine değer verildiğini,

kendisini ailesi ve öğretmenleri tarafından ayrı bir birey olarak görüldüğünü hissetmesi gerekmektedir.

- Covid-19'a dair çocukların sorduğu sorulara net yanıtlar verilmeli ve gereğinden fazla ayrıntılarıyla anlatılıp çocuğun kafasının karışmasına sebep olunmamalıdır.
- Covid-19 pandemi sürecinde çocukların kaygı ve korkularından kaynaklı olarak günlük rutinleri bozulabilir, örneğin uyku düzeni değişebilir. Bu anlamda mutlaka bir çocuk gelişim uzmanından yardım alınmalıdır.
- Ebeveynlerin ev içerisinde, öğretmenlerin okul ve sınıf içerisinde bu dönemde çocuklara olumlu rol model olmaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akgün, O. (2020). Covid-19 Salgını Döneminde Türkiye’de Alınan İdari Kararların Salgının Önlenmesindeki Etkisinin Değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(7), 201-228.
- Akman, B., Taşkın, N., Özden, Z.& Çörtü, F. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinde tükenmişlik üzerine bir çalışma. *Elementary Education Online*, 9(2), 807-815.
- Akyol, T., Baydemir, G., Akman, B., Kükürtcü, S. K., & Arslan, A. Ç. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları sorun davranışlara ilişkin düşünceleri. *Education Sciences*, 6(2), 1715-1731.
- Arık, F. Ş. (1991). Selçuklular Zamanında Anadolu’da Veba Salgınları. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 15(26), 27-57.
- Atış Akyol, N. (2015). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5 yaş çocuklarının akran ilişkileri ile ilkökula hazırbulunuşluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul*.
- Bee ve Boyd, (2009). Çocuk Gelişim Psikolojisi (1. Baskı)
- Bıçakçı, M.Y. (2015). Bebeklik ve İlk Çocukluk Döneminde (0-36 ay) Gelişim
- Bozkurt, Y., Zeybek, Z., & Aşkın, R. (2020). Covid-19 pandemisi: psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 304-318.
- Canbolat, NA. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin duygusal zekâ düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi*.
- Chung, L. C. (2000). A study of teacher factors in teacher-child relationships with preschool children. adaptations of parent-teacher relationship scales. Unpublished Doctoral Dissertation, University Of Nebraska–Lincoln.
- Çalışkan, Y. (2020). Covid-19 Pandemisi ve Karantina Sürecinde Çocuk Ruh Sağlığı. *Medical Research Reports*, 3(Özel Sayı), 149-154.
- Çaykuş, E. T., & Çaykuş, T. M. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneriler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 95- 113.
- Deniz, M.E. (2012). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (4.baskı)
- Dereli İman, E. (2016). Öğretmen-çocuk ilişkisinin çocukların sosyal yetkinlik-davranışları, sosyal problem çözme becerilerini yordaması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (40), 70-87.
- Döğër, S. S., & Kılınç, F. E. (2021). 4-6 Yaş Çocuğa Sahip Ailelerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Çocukları ile İletişimlerinin İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 480-496.
- DSÖ (2020)
- Erdem, Ş., & Kabasakal, Z. (2015). Psikolojik iyi olma ve yetişkin bağlanma boyutları.
- Gül, Ü., & Yakıncı, C. (2020). COVID-19 küresel salgınında ulusal medyada kullanılan tıbbi terimler üzerine. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 63.

- Güler, M., & Totan, T. (2016). Okul Öncesi Dönem 4-6 Yaş Çocukları için Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışması. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Honigsbaum, M. (2009). Pandemic. *The Lancet*, 373(9679), 1939.
- Kıldan, A.O. (2008). Yapılandırmacı yaklaşıma göre okul öncesi öğretmenlerine verilen hizmet içi eğitimin öğretmen çocuk ve öğretmen-ebeveyn ilişkilerine etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.*
- Kuyucu, Y. (2012). Duyguları anlama becerileri farklı düzeydeki çocukların (60-72 ay) akranlarına karşı gösterdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.*
- Meriç, A. ve Özyürek, A. (2018). Anne-babaların okul öncesi dönem çocuklarıyla iletişimlerinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(73), 391-411.
- Milli Eğitim Bakanlığı MEGEP (2011). Gelişim Alanları
- Nedim, Ö. Z. (2019). Kimlik ve Karakter Oluşumunda Okulun Rolü. *Diyanet İlmî Dergi*, 55(1), 197-215.
- O'connor, E.E. & McCartney, K. (2006). Testing associations between mother-child and teacher-child relationships. *Journal of Educational Psychology*, 26(5), 301-326.
- Orhunbilge, N. (2000). Örneklem Yöntemleri ve Hipotez Testleri. İstanbul: Avcıol Basım Yayımları.
- Özbey, S. (2019). Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin (PERİK) Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 756-786.
- Özdemir, O., & Özdemir, P. G., & Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özden, K., & Özmat, M. (2014). Salgın ve kent: 1347 veba salgınının Avrupa'da sosyal, politik ve ekonomik sonuçları. *İdealkent*, 5(12), 60-87.
- Sarıyüce Körükçü, Ö. (2004). Altı yaş grubundaki çocukların öz saygı düzeyleri ile anne empatik becerilerinin incelenmesi. *Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara*
- Saygıdeğer, A. (2004). Benlik saygısı düzeyleri farklı genel lise öğrencilerinin bazı kişisel özelliklerine göre iletişim becerilerine ilişkin algılarının incelenmesi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.*
- Serçemeli, M., & Kurnaz, E. (2020). COVID-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Şimşek, E. (2004). Çocukluk dönemi dini gelişim özellikleri ve din eğitimi. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(4), 207-220.
- Tabachnick, B.G., & Fidell L.S. (2013). Using Multivariate Statistics (sixth ed.) Pearson, Boston.
- Taylor, S. (2019). The Psychology of Pandemics: Preparing for the Next Global Outbreak of Infectious Disease. Cambridge Scholars Publishing.
- Tosun, S. (2017). İnfluenza (Grip) Nedir, Ne Değildir. *İzmir Tabip Odası.*

Uçmaz Halicioğlu, İ. (2004). Annelerin empatik beceri düzeyleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.*

Usta, S. Y. (2014). Okul öncesi dönem çocuklarda davranış problemlerinin anne-çocuk ve öğretmen-çocuk ilişkileri açısından incelenmesi.

WHO (2010)

Yener, P. (2014). Okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.*

Yeşilyaprak, B. (2018). Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim (21.baskı)

Yılmaz, S. (2010). H1n1 (Domuz Gribi) ve Türkiye’de kamu güvenliği. *TURAN-SAM*, 2(5), 37-44.

Yolun, M. (2012). *İspanyol gribinin dünya ve Osmanlı Devleti üzerindeki etkileri* (Master's thesis, Adıyaman Üniversitesi).

Yusuf, A. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgını ve Turizm Faaliyetlerine Etkisi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 7-21.

Zülfikar, H. (2020). Gündemi meşgul eden sağlık terimleri. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 118: 10-16.

EKLER

EK-1: Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu İzin Belgesi

www.uskudar.edu.tr
Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAVI: 61351342/0CAK 2021-11

29/01/2021

Sayın Dr.Öğr.Üyesi Semiha Füsün AKDAĞ AYCIBİN (Merve
TAŞTÜNER)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 28/01/2021 tarihinde yapılan Ol No.111 toplantısında "Covid-19 Pandemi Sürecinde 3-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Sağlık ve Psikolojik İyi Oluş Durumlarının İncelenmesi" adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgileriniz rica ederim.

Doç. Dr. Cevat TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

EK-2: ÖLÇEK İZİNLERİ

- **Perik Ölçeği**

“Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” isimli ölçme aracını, Dr. Öğretim Üyesi Semiha Füsün Akdağ Aycibin tarafından yürütülen “Covid-19 Pandemi Sürecinde 3-6 yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Sağlamlık ve Psikolojik İyi Oluş Durumlarının İncelenmesi” konulu çalışmada kullanılması ilgili yerlerde kaynak gösterilme şartıyla uygun bulunmuştur. Adı geçen ölçekler sadece belirtilen çalışma amaçlı kullanılabilir ve başkalarına verilemez.

Prof.Dr.Saide ÖZBEY

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul
Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

“Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” isimli ölçme aracını “Covid-19 Pandemi Sürecinde 3-6 yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Sağlamlık ve Psikolojik İyi Oluş Durumlarının İncelenmesi” konulu çalışmamda yukarıdaki kaynaklar gösterilerek kullanacak, bu çalışmam dışında başka bir araştırmada izin alınmadan kullanılmayacak ve tarafımdan elektronik ortamda veya baskıyla başkalarına verilmeyecek veya paylaşılmayacaktır. Ayrıca ölçekte yer alan maddeler çalışmamda açık olarak sunulmayacaktır.

İmza:

Tarih: 27.11.2020

Adı Soyadı: Merve Taştüner

EK-3: PERİK ÖLÇEĞİ

Değerli Öğretmenler

Bir çocuğu daha önce sıklıkla gözlemlediyseniz ölçekteki birçok soruyu muhtemelen derhal tahmin edebilirsiniz. Diğer durumlarda öncelikle uzun süreli gözlemlene evresi gereklidir. Ölçekteki her madde için 5 seçenek söz konusudur.

Lütfen isim belirtmeyiniz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Katkılarınız için teşekkür ederim.

	1) İletişim Kurma / Sosyal Performans	Her zaman	Genellikle	Kısmen	Nadiren	Asla
1.	Akranlarıyla kolaylıkla (pozitif) iletişim kurar.	5	4	3	2	1
2.	Diğer çocukların ilgisini çekebilecek oyunları başlatır.	5	4	3	2	1
3.	Diğer çocuklarla kendi yaşantıları hakkında konuşur, paylaşımında bulunur.	5	4	3	2	1
4.	Arkadaşları onun düşüncelerine önem verir.	5	4	3	2	1
5.	Diğer çocukların oyunlarına katılmak isterse, “sizinle oynayabilir miyim?” diyerek uygun bir şekilde bu istediğini belirtir.	5	4	3	2	1
6.	Diğer çocuklarla yakın arkadaşlıklar kurar.	5	4	3	2	1
	2) Öz-Kontrol/ Düşüncelilik	Her zaman	Genellikle	Kısmen	Nadiren	Asla
1.	Grup tartışmalarında, etkinlikler sırasında ya da yemek veya materyal dağıtılırken sırasını bekleyebilir.	5	4	3	2	1
2.	Diğer çocukların ihtiyaçlarına, sınırlarına ve haklarına saygılıdır.	5	4	3	2	1
3.	Başka bir çocuğa ya da bir şeye zarar verdiği zaman endişelenir, özür diler ve telafi etmeye çalışır.	5	4	3	2	1

4.	Yetişkinlerin duygularına empati ile yaklaşır. Örneğin “kendimi iyi hissetmiyorum lütfen biraz sessiz olun çocuklar ”dediğimde ne demek istediğimi anlar.	5	4	3	2	1
5.	Yapılması ve yapılmaması gerekenlere,” Örneğin “ <i>bu odaya girmiyoruz veya bu oyuncacı /kitabı ellemiyoruz denildiğinde saygı duyar, uyar.</i>	5	4	3	2	1
6.	Arkadaşlarının başarısını mutluluğunu paylaşabilir. Örneğin arkadaşı bir hediye aldığında o da mutlu olur.	5	4	3	2	1

	3)Atılganlık	Her zaman	Genellikle	Kısmen	Nadiren	Asla
1.	Yaşantılarıyla ilgili konuşmaktan hoşlanır. Örneğin, hafta sonu yaptıkları hakkında konuşmak onu mutlu eder.	5	4	3	2	1
2.	Bir yetişkin ona adaletli davranmadığında bunu söylemekten çekinmez ve kendini savunur.	5	4	3	2	1
3.	Yetişkinlere karşı haklı taleplerde bulunmaktan çekinmez, Örn: Onlara verdikleri sözleri yerine getirmelerini hatırlatır.	5	4	3	2	1
4.	Çocuklar arasında kötü ya da yanlış /hoşa gitmeyen şeyler olduğunda “Hayır “ “bunu yapmak istemiyorum”, “dur” diyebilir.	5	4	3	2	1
5.	Diğer çocuklar tarafından saldırıya uğradığı zaman kendisini sözlü ya da fiziksel olarak savunabilir.	5	4	3	2	1
6.	Kendisine baskı yapılmasına izin vermez. Örneğin, başkaları tarafından kabul edilmeyen ya da kabul görmeyen bir fikri savunabilir.	5	4	3	2	1
	4)Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Her zaman	Genellikle	Kısmen	Nadiren	Asla

1.	Hayal kırıklığına uğradığında üzgün olduğunda ya da gücendiğinde kendi içine kapanmaz, kendisiyle durumu hakkında konuşulabilir.	5	4	3	2	1
----	--	---	---	---	---	---

2.	Heyecanlı ya da stresli bir durumdan sonra kendi kendini sakinleştirebilir.	5	4	3	2	1
3.	Duygusal yönden dengelidir.	5	4	3	2	1
4.	Hata yaptığına ya da oyunda kaybettiğinde bu durumun üzerinde çok durmaz.	5	4	3	2	1
5.	Heyecanlı ve stresli bir durum sonrasında kendini toparlaması oldukça uzun zaman alır.	1	2	3	4	5
6.	Kolaylıkla stresli /gergin hale gelebilir, hemen duygusal olarak dengesini kaybeder.	1	2	3	4	5

	5)Görev Yönelimi	Her zaman	Genellikle	Kısmen	Nadiren	Asla
1.	Verilen bir işe hızlı bir şekilde başlar.	5	4	3	2	1
2.	Bağımsız olarak tek başına bir iş üzerinde çalışır.	5	4	3	2	1
3.	Hızlı şekilde çalışır.	5	4	3	2	1
4.	Dikkatli ve kolay bir şekilde çalışır. Örneğin, kesme, yapıştırma, köprü inşa vb. etkinliklerde.	5	4	3	2	1
5.	Nispeten uzun zaman alan bir şey üzerinde konsantre olabilir.	5	4	3	2	1
6.	Bir işi bitirmek için övgüye ve cesaretlendirilmeye ihtiyaç duyar.	1	2	3	4	5
	6) Keşfetmekten Hoşlanma	Her zaman	Genellikle	Kısmen	Nadiren	Asla
1.	Yeni şeyler keşfetmekten hoşlanır.	5	4	3	2	1
2.	Yeni bir şeye başladığında iyimser ve pozitifdir.	5	4	3	2	1

3.	Bilmek istediği şeyler hakkında sorular sorar.	5	4	3	2	1
4.	Bağımsız olarak yeni şeyler keşfeder.	5	4	3	2	1
5.	Yeni şeyleri/durumları tanımak ve öğrenmek için kendine zaman tanır.	5	4	3	2	1
6.	Zor ve başarılabilir görünen şeyleri denemeye/yapmaya cesaret eder.	5	4	3	2	1

EK-4: OKUL ÖNCESİ KAYGI ÖLÇEĞİ

OKUL ÖNCESİ KAYGI ÖLÇEĞİ Lütfen aşağıdaki soruları anasınıfına giden çocuğunuzu düşünerek yanıtlayınız.						
		Hiç doğru değil	Nadiren doğru	Bazen doğru	Oldukça	Çok zaman doğru
1	Çocuğum endişeli olmayı bırakmakta zorlanıyor					
2	Çocuğum başka insanlara rezil olacağı bir şeyi yapmaktan korkuyor					
3	Çocuğum bir şeyi iyi yapıp yapmadığını durmadan kontrol ediyor (örneğin kapıyı kapatmak veya musluğu kapatmak)					
4	Çocuğum doktor ve/veya dişçilerden korkuyor					
5	Çocuğum bir yetişkinden yardım istemekten korkuyor (örneğin bir öğretmen veya bir grup yöneticisi)					
6	Çocuğum aklındaki düşünce veya görüntülerden rahatsız oluyor (sinirleniyor)					
7	Çocuğum gece kendi evinden başka bir yerde uyuması gerektiğinde rahatsız olabilir (sinirleniyor)					
8	Çocuğum yükseklikten (yüksek yerlerden) korkuyor					
9	Çocuğum tanımadığı insanlarla tanışmak veya konuşmaktan korkuyor					
10	Çocuğum anne ve babasının başına kötü bir şey geleceğinden korkuyor					
11	Çocuğum gök gürültüsünden korkuyor					
12	Çocuğum grup veya sınıfı karşısında konuşmaktan korkuyor (örneğin bir grup görüşmesinde)					
13	Çocuğum kendisinin başına kötü bir şey geleceğinden (örneğin kaybolma veya kaçırılma) ve bu nedenle artık anne ve babasının yanında olamayacağından korkuyor					
14	Çocuğum yüzmekten korkuyor					
15	Çocuğum başka insanların yanında utanacağı bir şey yapacağından korkuyor					

16	Çocuğum böcek ve/ veya örümceklerden korkuyor					
17	Çocuğum, onu bir yerde bıraktığımda (örneğin yuva/ okul veya bakıcı) sinirleniyor					
18	Çocuğum bir grup çocuklara gidip onlara katılmaktan korkuyor					
19	Çocuğum köpeklerden korkuyor					
20	Çocuğum kâbus görüyor					
21	Çocuğum yaptığı şeyi iyi yapıp yapmadığı hakkında endişeli oluyor					
22	Çocuğum karanlıkta korkuyor					
23	Çocuğum kendinden emin olmak istiyor ve bu gerekli olmadığı halde, yaptığı şeyi iyi yapıp yapmadığını soruyor					
24	Çocuğum (inek, keçi veya koyun gibi) büyük hayvanlardan biraz korkuyor					
25	Çocuğum yeni insanların yanında utangaç ve sessiz oluyor					
26	Çocuğum yeni veya alışkın olmadığı durumlarda heyecanlı görünüyor					
27	Çocuğum bir yanlış yaptığında rahatsız oluyor (sinirleniyor)					
28	Çocuğum anne ve babasından ayrıldığı zaman rahatsız oluyor (sinirleniyor)					
29	Çocuğum beklenilmeyen bir şey olduğunda rahatsız oluyor (sinirleniyor)					
30	Çocuğum güçlü seslerden korkuyor					

EK-5: SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli katılımcı;

Bu araştırma Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Merve Taştüner tarafından Dr. Öğr. Üyesi Semiha Füsün AKDAĞ AYCİBİN danışmanlığındaki yüksek lisans tezi için yürütülmektedir.

Aşağıda kendinize dair birtakım sorular yer almaktadır.

- Bu sorulardan **ilk 4** tanesi **ebeveynler ve okul öncesi öğretmenlerinin** cevaplama gereken **ORTAK** sorulardır.
- Ortak sorulardan sonraki soruları **YALNIZCA** okul öncesi öğretmenlerinin cevaplama gerekmektedir.

Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır.

Değerli katılımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

ORTAK SORULAR

1. Çalışmaya tamamen gönüllü katılıyorum.

() Onaylıyorum.

2. Cinsiyet:

() Kadın () Erkek

3. Yaş:

() 18-24 () 25-34 () 35-44 () 45-54
sayısı?

4. Eğitim Durumu:

() İlkokul mezunu () Ön lisans
() Lise mezunu () Lisans
() Üniversite mezunu () Lisansüstü
() Lisansüstü () Doktora

YALNIZCA OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİ İÇİN SORULAR

1. Mesleki kıdeminiz?

() 1 yıl ve daha az () 2-5 yıl

() 6-10 yıl () 11 yıl ve üzeri

2. Sınıfınızda bulunan çocuk

(.....)